

T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINI NO: 3039
AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ YAYINI NO: 1989

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE SİYASET

Yazarlar

Prof.Dr. Birol AKGÜN (Ünite 1, 2)

Mustafa Cüneyt ÖZŞAHİN (Ünite 1)

Segah TEKİN (Ünite 2)

Prof.Dr. Muhsin KAR (Ünite 3)

Doç.Dr. Cenap ÇAKMAK (Ünite 4)

Dr. Mehmet ÖZKAN (Ünite 5)

Doç.Dr. Şaban TANIYICI (Ünite 6)

Dr. Özge KEMAHLIOĞLU (Ünite 7)

Prof.Dr. Haluk ALKAN (Ünite 8)

Editör

Prof.Dr. Birol AKGÜN

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Anadolu Üniversitesine aittir.
“Uzaktan Öğretim” tekniğine uygun olarak hazırlanan bu kitabın bütün hakları saklıdır.
İlgili kuruluştan izin almadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt
veya başka şekillerde çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz.

Copyright © 2013 by Anadolu University
All rights reserved

No part of this book may be reproduced or stored in a retrieval system, or transmitted
in any form or by any means mechanical, electronic, photocopy, magnetic tape or otherwise, without
permission in writing from the University.

UZAKTAN ÖĞRETİM TASARIM BİRİMİ

Genel Koordinatör

Doç.Dr. Müjgan Bozkaya

Genel Koordinatör Yardımcısı

Arş.Gör.Dr. İrem Erdem Aydın

Öğretim Tasarımcıları

Doç.Dr. Murat Ataizi

Yrd.Doç.Dr. Mestan Küçük

Grafik Tasarım Yönetmenleri

Prof. Tüfrik Fikret Uçar

Öğr.Gör. Cemalettin Yıldız

Öğr.Gör. Nilgün Salur

Dil Yazım Danışmanı

Emine Koyuncu

Grafiker

Ayşegül Dibek

Kitap Koordinasyon Birimi

Uzm. Nermin Özgür

Kapak Düzeni

Prof. Tüfrik Fikret Uçar

Öğr.Gör. Cemalettin Yıldız

Dizgi

Açıköğretim Fakültesi Dizgi Ekibi

Gelişmekte Olan Ülkelerde Siyaset

ISBN
978-975-06-1697-6

1. Baskı

Bu kitap ANADOLU ÜNİVERSİTESİ Web-Ofset Tesislerinde 21.000 adet basılmıştır.
ESKİŞEHİR, Ocak 2013

5

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Afrika siyasetinin genel özelliklerini tanımlayabilecek,
- Güney Afrika'da siyasal sistemin tarihsel dinamiklerini değerlendirebilecek,
- Güney Afrika'da siyasal sistemin kurumsal yapısını açıklayabilecek,
- Dünya sistemi içinde Güney Afrika'nın konumunu analiz edebilecek bilgi ve becerilere sahip olacaksınız

Anahtar Kavramlar

- Afrika Siyaseti
- Güney Afrika Siyasal Sistemi
- Nelson Mandela, Thabo Mbeki, PW Klerk
- Afrika Ulusal Kongresi (ANC)
- Başkanlık Sistemi
- Apartheid
- Irkçılık Sorunu
- Ulusal Parti
- Patronaj Sistemi
- Çok Kültürlülük

İçindekiler

Gelişmekte Olan Ülkelerde Siyaset

Afrika: Güney Afrika Örneği

- GİRİŞ
- SİYASAL SİSTEMİN ŞEKİLLENMESİNE ETKİ EDEN DİNAMİKLER
- ULUSLARARASI SİSTEM VE GÜNEY AFRİKA
- SİYASAL KURUMLAR
- SİYASAL PARTİLER VE SİYASAL HAYATIN GELİŞİMİ

Afrika: Güney Afrika Örneği

GİRİŞ

Nelson Mandela'nın ilk siyahi Devlet Başkanı olarak yemin ettiği 10 Mayıs 1994 sadece Güney Afrika siyasi hayatı açısından değil, Afrika kıtası açısından da bir dönüm noktasıdır. Güney Afrika'da **Apartheid** rejiminin sona ermesi Afrika'daki beyazların kontrolü altında olan son kalenin de düşmesiyle sonuçlanmıştır. Güney Afrika siyasi hayatı, bir nevi şiddet, terör, sosyal düzensizlik, ırk ayrımcılığı ve bunların neticesi olarak ortaya çıkan problemler ve bunlara karşı gösterilen tepkilerin tarihidir. 1652 yılında Hollanda kökenli macera avcılarının Cape Town'da koloni kurmasıyla başlayan siyah-beyaz mücadelesi, 1800'lerin başında İngilizlerin de devreye girmesi ve Güney Afrika'yı kolonileştirmesiyle farklı bir boyuta girmiştir. Bu tarihten sonra ülkeyi kontrol mücadelesi daha çok iki beyaz grup arasında geçmiştir. *Afrikaanslar*-ı Hollanda kökenli beyazlar- ile sonradan gelen İngiliz kökenli beyazlar arasındaki bu mücadele 1876 yılında ilk altın madeninin bulunmasıyla daha da şiddetlenmiştir (Chilvers, 1936). İki beyaz azınlık topluluk arasındaki işbirliği ve daha sonrasında da 1948 yılında Ulusal Parti'nin seçimleri kazanması, Güney Afrika siyasi hayatına yeni bir boyut kazandırmıştır. Dünya siyaset literatürüne Apartheid olarak giren ve temelde ırk ayrımcılığına dayalı bir yönetim biçimini temsil eden 1948-1994 dönemi, insan hakları ihlallerinin Güney Afrika'da en yoğun yaşandığı dönemdir. Üç asır süren beyazların iktidarını sona erdiren 27 Nisan 1994 seçimleri ile Güney Afrika, demokratik bir ülke olarak dünya siyasetindeki yerini almıştır. Bu tarihten itibaren Güney Afrika çok partili anayasal demokrasiye geçip siyasi sistemini yeniden revize etmiştir.

Apartheid rejimine karşı mücadele eden Afrika Ulusal Kongresi (ANC), Apartheid rejimini zayıflatmak ve uluslararası alanda izole etmek için 1960'lardan sonra silahlı mücadeleye girişmiştir (Barrell, 1990). Bu tarihe kadar daha çok hükûmetle diyalog yoluyla sorunların çözülebileceğine inanan ANC, 1960 yılında Sharpville'de meydana gelen kanlı olaylardan sonra bu siyasetini tamamen değiştirmiştir. Afrika Ulusal Kongresi'nin 1969 yılında Güney Afrika Komünist Partisiyle ittifak kurmasından sonra ise, ANC daha çok Sovyet merkezli bir politika arayışına girmiş ve kendisini Doğu Blokunun kanatları altında bulmuştur. 1960 yılında ANC'nin silahlı mücadeleye girmesiyle başlayan düşük yoğunluklu iç savaş durumu, 1980'li yıllarda giderek alevlenmiştir. 1985 yılında Apartheid'e karşı başlayan köylü ayaklanmalarından 1993 yılına kadar geçen zaman zarfında, bir çoğu siyah olmak üzere 17 bin kişi hayatını kaybetmiştir (Harber ve Ludman, 1994:296). Güney Afrika

Apartheid: Güney Afrika'da uzun yıllar uygulanan ırk ayrımcılığı.

toplumu dinsel, ırksal, sosyal ve hatta dilsel açıdan son derece parçalı bir toplumdur. Bu toplumsal bölünmüşlük sömürgecilikle başlayan ve Apartheid'le devam eden tarihî gelişmelerin bir ürünüdür. Toplumsal alandaki derin bölünmeler Güney Afrika devlet yapısında liberal politikaların sağlıklı işleminin önündeki engellerden biri olarak görülmektedir (Venter, 2001:3). Bu bölümde Güney Afrika Cumhuriyeti'nin siyasi ve toplumsal yapısı tarihsel bir çerçevede incelenerek Güney Afrika'nın bugünkü siyasi yapısı analiz edilecektir.

SİYASAL SİSTEMİN ŞEKİLLENMESİNE ETKİ EDEN DİNAMİKLER

Altın ve Elmasın Bulunuşu: Apartheid'e Giden Yol (1867-1948)

1860'lardan sonra keşfedilmeye başlanan yeraltı madenleri Güney Afrika'nın sosyal ve siyasi hayatında en önemli dönüm noktasını temsil eder. Elmas ilk olarak 1867 yılında bugünkü Cape Town şehrinin kuzeyinde keşfedilmesine rağmen, 1869-1870'lere kadar Güney Afrika'ya ciddi bir nüfus göçü olmamıştır. Bu tarihlerde aniden bir kaç bini aşan hazine avcıları özellikle Avrupa'dan elmasın bulunduğu bölgeye göç etmişlerdir (Beinart, 2001:27). Elmasın bulunduğu dönemde Afrikaansların kontrolünde olan bu bölge yer altı zenginliğinden dolayı İngilizlerin ilgisini çekmiş ve buralar İngilizler tarafından işgal edilmiştir. Dört maden ocağının işletilmeye başlamasından sonra bugün Kimberley olarak adlandırılan yerleşim merkezi kurulmuştur. Kimberley, on yıl gibi kısa bir sürede büyüyerek ülkenin en büyük yerleşim birimlerinden biri hâline gelmiştir.

Elmas endüstrisi bir anda ülkenin en büyük ticari geliri hâline gelmiş ve özellikle İngilizlerin kontrolünde olan Cape Kolonisinde ekonomik gelişmenin temel kaynağı olmuştur. 1870'lerde Cape Kolonisi'nin toplam ithalatı yaklaşık 2 milyon pound iken, 1890'ların sonuna doğru bu rakam 4 milyonu elmadan olmak üzere 15 milyon pounda çıkmıştır. 1865 yılında Cape Kolonisi'nde sadece 200 bin kadar Avrupa kökenli yaşarken elmasın bulunmasından sonra bu rakam 1900'lerin başında ikiye katlanmıştır. 1886 yılında, bugün Johannesburg olarak adlandırılan şehirde yüksek miktarda altının bulunmasıyla elmasın önemi öncesine göre azalmış ve Güney Afrika tarihi yeni bir döneme girmiştir. İlk başlarda özellikle teknolojinin yetersizliğinden dolayı sıkıntılar yaşayan altın sektörü buna rağmen kısa sürede büyümüştür. 1887 yılında sadece 80 bin poundluk bir sektör olan altın sektörü, 1895'te 8 milyon pounda yükselmiş ve dünya altın üretiminin 1/5'ini üretmeye başlamıştır. 19. yüzyılın sonuna doğru ise bu rakam 60 milyon poundu aşmıştır. Daha çok Avrupalıların yatırım yaptığı bir sektör olan madencilik gelişmesiyle yerel siyah halkın hayatında da ciddi değişimler olmuştur. Çevre ülkelerden de olmak üzere yüz binden fazla kişi altın madenlerinde çalışmaya başlamış ve Avrupalıların akın etmesi sonucu Johannesburg bu bölgedeki en büyük şehir hâline gelmiştir. Bu tarihten sonra yer altı madenleri Güney Afrika ekonomisinin ana kaynağını oluşturmuş ve hâlâ oluşturmaya devam etmektedir (Wilson, 2001:102).

Güney Afrika'da meydana gelen bu maden devriminden sonra madenlerin kontrolü için iç mücadele dönemi başlamıştır. Daha çok Afrikaans kökenlilerle İngiliz kökenliler arasında başlayan bu sürtüşmeler 1889-1902 Anglo-Boer Savaşı'na yol açmıştır. Siyahların iki beyaz ırkın arasında kaldıkları bu savaş, ülkedeki iki beyaz ırkın güç mücadelesi olarak hatırlanmaktadır (Maphalala, 2000:46). Üç yıl süren savaş sonunda yüz binlerce kişi toplama kamplarında hayatını kaybetmiştir.

Kesin bir galibin olmadığı savaş, tarafların anlaşması ile sona ermiştir. Özellikle aynı dönemde Avrupa'daki Birinci Dünya Savaşına doğru gidişi gören ve Güney Afrika'da hiç bir zaman beyaz çoğunluğu sağlayamayacağını anlayan İngiliz liberalleri Afrikaanslarla iş birliği yapmanın yollarını aramışlardır. Avrupa'nın her geçen gün savaşa yaklaştığı bu dönemde, İngiliz hükûmeti Güney Afrika'da yaşayan tüm beyazların kendi aralarında bir birlik kurmalarını teşvik edici bir politika izlemeye başlamıştır. Bunun sonucu olarak 1908 ve 1909 yıllarında yapılan ve ikisi Afrikaansların ikisi de İngilizlerin kontrolünde olan dört eyaletin temsilcilerinin katıldığı toplantılar sonucu Güney Afrika Birliği'nin (the Union of South Africa) kurulmasına karar verilmiştir. Buna göre Güney Afrika Westminster tarzı (Watson, 1994:189-201) bir hükûmet sistemini kabul edecek ve halkın seçtiği mecliste basit çoğunluğu sağlayabilen parti ülkeyi yönetecekti. İngilizce ve Flemenkçenin resmi diller olarak kabul edildiği bu toplantı sonucu, eyaletlerin tercihine bırakılan tek konu siyahlara oy hakkının verilip verilmeyeceği idi. Daha sonra Cape ve Natal eyaletleri oy hakkını sadece gayrimenkul sahibi olan siyahlara vermeye, Transval ve Orange River eyaletleri ise siyahlara hiç oy hakkı vermemeye karar verdi. Louis Botha 1910 yılında kurulan ve İngiltere'nin bir sömürgesi olan Güney Afrika Birliği'nin ilk başbakanı oldu.

Legassick'in (1995:44) de belirttiği gibi, temelleri Anglo-Boer Savaşı'ndan sonra atılmaya başlanan Apartheid rejimi, Güney Afrika Birliği'nin kurulmasından hemen sonra ırk ayrımcılığıyla kendini göstermeye başlamıştı. Bu çerçevede 1911 yılında düzenlenen *The Native Labour Regulation Act* (Yerli İşçi Yasası) ile işçi kontratlarını bozmak siyahlar için suç hâline gelirken beyazlar için normal bir hak hâline geldi. Yine 1913 yılında düzenlenen *the Natives Land Act* (Yerliler Arazi Kanunu) ile tüm arazilerin %7,5'i nüfusun 4/5'ini oluşturan siyahlara verilirken nüfusun sadece 1/4'ünü oluşturan beyazlar toplam arazinin %92,5'ini kontrol edecekti. Bunların yanında yeni hükûmet 1911 yılında yeni bir düzenleme yaparak siyahların Dutch Reformed Kilisesine tam üye olamayacağını ilan etti.

1900'lerden sonra sömürge valilerinin beyazları açıkça destekleyen politikaları siyahların direnişlerine yol açtı. 1902 yılında Cape Town'da Melez (Coloured) kökenli bir grup, İskoçya eğitilmiş bir doktor olan Abdullah Abdurrahman önderliğinde Afrika Siyasal Organizasyonu'nu kurdu (Venter, 1974:488). İlk başta 'eğitilmiş melezlerin' çıkarlarını korumayı amaçlayan bu örgüt, 1910 yılında 20 binden fazla üyeye sahipti. Aynı zamanda Güney Afrika'da bulunan Mahatma Ghandi ise daha çok Hint kökenli göçmenlerin yoğunlukta olduğu Natal bölgesinde sivil direniş hareketlerini başlattı (Huttenback, 1971). 1909 yılının Mart ayında Güney Afrika Yerlileri Toplantısı yapıldı. 1909 yılında yapılan Güney Afrika Yerlileri Toplantısında dönemin iktidarından tüm sosyal gruplara 'tam ve eşit haklar' tanınması talep ediliyordu.

Aynı dönemde 1911 yılında yasalanan Yerliler Arazi Kanunu'na tepki olarak siyahlar arasında doğan muhalefet, Afrika'daki en uzun soluklu bağımsızlık hareketinin doğmasına yol açtı. İlk başlarda Güney Afrika Yerli Ulusal Kongresi olarak adlandırılan bu örgüt 8 Ocak 1912 tarihinde Bloemfontain'de bir kaç yüz kişilik eğitimli siyahın önderliğinde kuruldu. Kurucu Başkanlığına Amerika'da okumuş olup öğretmenlik ve papazlık yapan John L. Dube, Mali İşler Başkanlığına ise Columbia ve Oxford üniversitelerinde hukuk eğitimi görmüş olan Pixley Ka Isaka Seme seçildi (Dunton, 2003:555). Bir yazar ve gazeteci olan Solomon T. Plaatje'nin Genel Sekreterliğine seçildiği Güney Afrika Yerli Ulusal Kongresi, 1923 yılında adını Afrika Ulusal Kongresi olarak değiştirdi (Walshe, 1973:9).

Güney Afrika'da meydana gelen bu maden devriminden sonra madenlerin kontrolü için iç mücadele dönemi başlamıştır.

Afrika Ulusal Kongresi (African National Congress-ANC) ilk başlarda ılımlı bir politika izlemesiyle dikkat çekiyordu. Çünkü dönemin ANC liderleri İngiliz sömürgeciliğinin ülke için yararlı olduğuna ve bu sayede kendilerin eğitim sahibi olup avukatlık ve gazetecilik gibi meslek sahibi olduklarına inanıyorlardı. Özellikle Hıristiyanlık ve eğitim İngiliz sömürgesinin getirdiği iki önemli değer olarak addedilmekteydi. Bu sebeple İngiliz sömürgesinin sona ermesini istemelerinden ziyade ırk ayrımcılığı yapmadan herkesin eşit haklara sahip olduğu bir toplum istiyorlar ve bu çerçevede sorunların diyalog yoluyla çözülebileceğine inanıyorlardı (Evans, 1996). Bu görüş doğrultusunda 1914 yılında Yerliler Arazi Kanunu'nu protesto amacıyla Afrika Ulusal Kongresi bir heyetini İngiltere'ye gönderdi. Yapılan görüşmeler sonucu kolonilerden sorumlu bakan kendilerinin yapacağı birşey olmadığını söylemekle yetindi. Aynı amaçla 1919 yılında Londra'ya başka bir heyet gönderen ANC, bu defa dönemin Başbakanı Lloyd George tarafından kabul edildi fakat aldıkları yanıt yine İngiltere'nin bu konuda hiç birşey yapamayacağı ve sorunun ancak Güney Afrika Birliği Hükûmeti tarafından çözülebileceği yönündeydi (Dubow, 2000:6).

Amerika'da başlayan 1929 Ekonomik Buhranı tüm dünyayı olduğu gibi Güney Afrika'yı da derinden etkiledi. Özellikle uzun vadeli sonuçları ve Apartheid rejimine giden süreçte önemli rol oynaması dolayısıyla bu konuya değinmekte fayda vardır. Daha önce İşçi Partisinden ayrılarak Ulusal Partiyi kuran ve 1929 seçimlerinden galip ayrılan James Hertzog Ekonomik Buhranı'nın temel sorumlularından biri olarak görülmeye başlandı. 1934 yılındaki seçimleri kaybetmekten korkan Hertzog, daha çok Afrikaans milliyetçiliğine karşı çıkan ve İngiliz destekçisi olarak değerlendirilen Jan Smuts ile ittifak yaptı. Bu ittifak sonucu seçimi tekrar kazanan fakat Afrikaansların ciddi eleştirisine uğrayan Hertzog'a ilk tepki, yıllardır eğitim bakanlığı yapan D.F. Malan'ın partiden ayrılmasıyla geldi. Bunun sonucunda Afrikaans milliyetçiliğini savunan grup Malan liderliğinde Ari Ulusal Partiyi kurdu.

Malan ve partisi daha çok Afrikaansların tarih boyunca çektiği sıkıntılara vurgu yapıyor ve 1929 Ekonomik Buhranı'nın sonuçları üzerine bir siyasi gelecek kurmaya çalışıyorlardı (Giliomee, 1995). 1931 yılında yayınlanan bir rapora göre, Afrikaansların en az üçte biri ekonomik olarak fakirlik sınırının altında yaşarken, aynı durum İngiliz kökenli beyazlarda çok daha küçük bir azınlığı etkiliyordu (Welsh, 1974:251). Bu durumu bir fırsat olarak gören Malan ve partisi, Afrikaansların ekonomik gelişmesi için 1934 yılında bir banka ve sadece Afrikaanslardan oluşan bir sendika kurdu. Aynı zamanda Malan ve partisi özellikle Afrikaansların geçmişte yaşadıkları sıkıntılara da atıfta bulunarak zaten var olan fakat çok güçlü olmayan Afrikaans milliyetçiliğini yeniden canlandırmaya çalışıyordu (Giliomee, 2003:350). Bu nedenle Malan tarihte Büyük Göç (*the Great Trek*) olarak adlandırılan ve Afrikaansların içinde yaşadıkları İngiliz Kolonisini beğenmeyip Güney Afrika'nın iç bölgelerine doğru göç etmeleri sonucu bir çok kişinin ölümüne yol açan acı hatıralar anısına bir gün düzenledi. Aynı şekilde 16 Aralık 1938 tarihinde Afrikaansların Zuluları yendiği Kanlı Nehir (the Blood River) Savaşının 100. yıl dönümünde, Malan Pretoria'da bir festival düzenleyerek Afrikaans halkının milliyetçilik eğilimlerini güçlendirmeye çalıştı (Moodie, 1975:198-202). Burada yaptığı konuşmada Malan, Güney Afrika'nın 'beyaz adamın toprağı' olması gerektiğini söyleyerek 1948 yılında iktidara gelmesiyle beraber başlayacak olan Apartheid'in ilk temellerini atıyordu. Aynı dönemde ilginç bir şekilde Afrikaanslar arasında anti-semitizm ciddi bir şekilde yaygındı. Altın ve elmas madeni sahiplerinin çoğunluğunun yahudi kökenli olması bunun en temel sebebiydi. Yükselen yahudi düşmanlığının far-

kında olan Hertzog Hükûmeti 1937 yılında yaptığı bir düzenlemeyle yahudilerin Güney Afrika'ya göç etmesini yasakladı (Horowitz ve Kaplan, 2001:6). Aynı yasayla beyaz topluma entegre olamayacak olan diğer Avrupalıların da ülkeye girişi kısıtlandı.

İktidarda olan Hertzog ve Smuts koalisyonu her ne kadar Malan'nın savunduğu etnik milliyetçiliği reddetse de aslında onların da siyahlara yönelik politikası Malan'ın düşündüğünden farklı değildi. Hükûmet 1936 yılında yaptığı bir düzenlemeyle zaten Cape Eyaleti'nde sınırlı olarak oy kullanan siyahların oy kullanma haklarını tamamen kaldırdı (Dubow, 1989:166-171). Aynı dönemde Pixley Seme liderliğindeki Afrika Ulusal Kongresi ise halka kabile liderlerine saygı göstermelerini ve sakin bir şekilde örgütlenmelerini öneren bir politika izliyordu. Dubow'a (2000:18) göre örgütsel olarak tarihinin en zayıf dönemini yaşayan ANC'nin bu pasif tavrı ANC içinden bazı gruplar tarafından protesto edilmeye başlandı. Bunun sonucu olarak ANC'den ayrılan bir grup Hintli ve Melez, Tüm Afrikalılar Toplantısı'nı düzenleyerek bu pasif direnişe dur demek istediler. Fakat tıpkı ANC gibi bu yeni oluşan organizasyon da daha çok eğitilmiş siyahlardan oluşuyordu ve çatışmacı bir strateji izlemekten uzaktı. Tüm Afrikalılar Kongresi liderleri Güney Afrika ve İngiltere'ye bağlılıklarını dile getiriyor ve bu çerçevede İngiltere Parlemantosunun Güney Afrika'daki duruma müdahale ederek siyahların durumunun düzeltilmesini istiyordu.

İşte böyle bir siyasi ortamda yapılan genel seçimlerde D.F. Malan'nın partisi Ulusal Parti (National Party-NP) seçimden galip çıktı ve bu resmi olarak Apartheid rejiminin başlangıcını ilan etti. 1900'lerin başından beri her geçen yıl pekişen ırk ayrımcılığı politikası Afrikaansların 1948 yılında tek başlarına iktidar olmasıyla yeni bir dönemece girdi. Bazı akademisyenlerin (Dubow, 1989:178; Boolberg, 1990) tabiriyle özünde 'Milliyetçi-Hristiyan' bir temele dayanan Apartheid, bu tarihten itibaren Güney Afrika siyasi hayatının en belirgin niteliği hâline gelecekti.

1900'lerin başından beri her geçen yıl pekişen ırk ayrımcılığı politikası Afrikaansların 1948 yılında tek başlarına iktidar olmasıyla yeni bir dönemece girdi.

Güney Afrika'da madenlerin bulunmasının siyasal sonuçları neler olabilir?

SIRA SİZDE

Apartheid'in Kurumsallaşması (1948-1990)

1948'de iktidara gelmesinden sonra Malan liderliğindeki Ulusal Parti Afrikaanslara öncelik veren ve diğerlerini dışlayan bir politikayı 1950'lerde düzenledikleri yasalarla uygulamaya başladı. Daha çok yasalarla uygulanan apartheid sistemi, 1950'lerdeki yapılan bir dizi düzenlemeyle resmî devlet politikası olmuştur. Bu dönemde bir beyazın başka bir ırktan birisiyle cinsel ilişkiye girmesinin yasaklanmasını düzenleyen yasadın, herkesin ırkına göre nüfus müdürlüklerine kaydını yaptırmasını zorunlu kılan düzenlemeye kadar toplumsal hayatı her boyutuyla düzenleyen yasalar çıkarılmıştır. D.F. Malan liderliğindeki Ulusal Partinin 1950'lerdeki idaresi daha çok 'apartheid'in mimarı' olarak nitelendirilen Hendrik Vorwoerd'un D.F. Malan'ın yerine başbakan olmasından önce bir hazırlık dönemi özelliğini taşır. Bu dönem apartheid için gerekli yasaların çıkarıldığı fakat tam olarak uygulanmadığı bir dönemdir. Apartheid sisteminin asıl uygulaması Vorwoerd'la beraber gelecektir. Apartheid'in temellerinin atıldığı Malan dönemi aynı zamanda anti-apartheid hareketlerin temellerinin de atıldığı bir dönemdir.

Hükûmet, 1960'larda Dr. Hendrik Vorwoerd başkanlığında Apartheid rejiminin daha iyi işlemesi için bazı önlemler alarak kuvvetlendirdi. Apartheid'in 'köşe taşı' olarak kabul edilen Grup Bölgeleri Yasasıyla Güney Afrika bölgelere ayrılacak her etnik grubun yaşayacağı bölgeler ayrı ayrı tespit edildi (Schoombee, 1987). Buna

göre, her etnik grup kendine ayrılan bölge dışında bir yerde yaşayamıyor ve eğer bölge başka bir etnik grup için ayrılmışsa oradan taşınmak zorunda kalıyordu. Bu yasal düzenleme doğal olarak en çok nüfusun çoğunluğunu oluşturan siyahları etkiledi. Bu çerçevede 1963 ile 1985 yılları arasında yaklaşık 3.5 milyon siyah bulunduğu yerden taşınmak zorunda kaldı. Fakat bunun bir çözüm olmadığı zamanla anlaşıldı çünkü her ne kadar siyahlar beyazların yaşadığı yerden taşınmaya zorlansa da 1980 yılına gelindiğinde bazı beyaz bölgelerinde yaşayan siyahların nüfusu hala beyazların iki katından fazlaydı.

1960'lar Apartheid hükümeti için altın yıllardı denilebilir. Apartheid rejimi gerek kurumlarıyla ve gerekse toplumsal desteğiyle kendini sağlamlaştırmış, sahip olduğu altın rezervleri ise ekonomik alanda ciddi bir büyümeye yol açmıştı. Her ne kadar 1960 Mart'ında meydana gelen ve onlarca kişinin hayatını kaybettiği Sharpeville olaylarından sonra birçok yabancı yatırımcı ülkeyi terk etse de dönemin devlet başkanları Hendrik Verwoerd ve BJ Vorster aldıkları sıkı önlemler sonucu bu yatırımların ülkeye geri dönmesini sağladılar. 1960'lı yıllar Güney Afrika'sı yabancı yatırımın cazibe merkeziydi çünkü genellikle %15-20 arası geri dönüşüm getiren yatırımlar dönemin şartlarına göre çok iyi görülüyordu. Bunun en önemli göstergesi 1963-1972 arasında Güney Afrika'daki yabancı yatırımın daha önceki döneme göre iki katından fazla artmasıydı. 1960'lar aynı zamanda Güney Afrika'ya yoğun beyaz nüfusun göç ettiği yıllardı. Ülke, başta İngiltere ve Portekiz olmak üzere dünyanın her tarafından beyaz insan göçü aldı ve bunun sonucunda ülkedeki beyaz nüfus yaklaşık %50 oranında arttı.

Apartheid'e karşı mücadele eden gruplar açısından ise 1960'lar silahlı mücadelenin başladığı yıllardı. 1961 yılında ANC, Umkhonto we Sizwe (MK) adı altında silahlı örgütlenmeyi başlattı. ANC'nin bombalama ve sabotaj eylemlerini artırmasından sonra 11 Temmuz 1963 tarihinde Rivonia denilen bölgeye yaptığı bir baskın sonucu ANC'nin önde gelen liderleri tutuklandı. Nelson Mandela, Govan Mbeki, Walter Sisulu gibi önde gelen ANC liderlerinin tutuklanması ve yargılanması Güney Afrika siyasi hayatında çok meşhur bir siyasi yargılama sürecidir. Mandela'nın da aralarında bulunduğu bir grup lider 12 Haziran 1964'te ömür boyu hapis cezasına çarptırılmıştır.

1960 yılında ANC ve Pan-Afrikan Kongresinin (Pan-African Congress-PAC) siyasi faaliyetlerinin yasaklanmasından sonra, zaten huzursuz olan siyahi gençlik yeni yönelimlere girişti. Bu çerçevede Güney Afrika Öğrencileri Ulusal Birliği arayış içinde olan gençlik için bir umut olmaya başladı. Gençlerin yoğun olarak toplandığı bu öğrenci örgütü dönemin Devlet Başkanı BJ Vorster'in uygulamalarına karşı muhafazakar bir tavır takınmaya başlayınca öğrenciler yeni arayış içine girdi. Bu örgütten ayrılan bir grup 1969 yılında Natal Üniversitesinde bir tıp öğrencisi olan Steve Biko önderliğinde Güney Afrika Öğrencileri Örgütünü (South African Students' Organization-SASO) kurdu (Gerhart, 1978:262). Amerika'daki Siyah Güç hareketinden ciddi şekilde etkilenen Biko ve arkadaşları, Afrikalıların kendi örgütlerini kendilerinin yönetmesi gerektiğini ve liberallerle iş birliği yapmanın yanlış olduğunu öne sürüyordu. Steve Biko aynı zamanda siyahların kendilerine Apartheid tarafından tanınan ikinci sınıf vatandaşlık statüsünü kabul ederek kendilerine zulüm ettiklerini ve siyahların kendilerini zihinsel ve fiziksel olarak bundan kurtarmadıkça başarının zor geleceğini söylüyordu (Biko, 1987). Aynı zamanda Biko, ANC ve PAC'nin öne sürdüğü gibi silahlı bir mücadeleyi önermiyor; aksine şiddet dışı yollarla Apartheid'e karşı mücadele edilmesi gerektiğine inanıyordu.

Daha çok yasalarla uygulanan apartheid sistemi, 1950'lerdeki yapılan bir dizi düzenlemeyle resmî devlet politikası olmuştur.

Siyah Bilinçlenme Hareketi (Black Consciousness Movement) olarak adlandırılan Biko'nun siyasi hareketi ve başkanlığını yaptığı SASO özellikle öğrenciler arasında taraftar buldu ve kısa bir sürede yaygınlaştı. Üye sayısı bir anda binleri bulurken SASO, özellikle siyahların kendi kendilerini ayakta tutabileceği ekonomik ve sosyal projeler üretip siyah halkta yeni bir bilinç uyandırmaya çalıştı. Bu çerçevede özellikle kırsal bölgelerde birçok sağlık ocağı açıp halkı bilinçlendirmek için toplantılar düzenlediler. Kısa sürede yaygınlaşan bu öğrenci hareketi 1972 yılında Siyah Halklar Kongresi (Black Peoples' Convention-BPC) adı altında yeni bir örgüt kurarak siyasi faaliyetlere girişti (Gerhart, 1978:289). Üniversitelerde protestolarla başlayan bu siyasi hareket daha sonra 1974 yılında Portekiz'in Angola ve Mozambik sömürgelerinden çekilmeye karar vermesiyle beraber, kutlama yürüyüşleri ve gösteriler düzenledi (Gerhart, 1978:298). Apartheid hükümeti ilk önceleri şiddet dışı yollarla mücadeleyi desteklediği için SASO'ya olumlu yaklaşırken, özellikle BPC'nin kurulmasından sonra daha çok siyasi bir örgüt haline gelen SASO ve lideri Biko'nun faaliyetlerine sınırlama getirmeye başladı. Bunun sonucunda Steve Biko, 18 Ağustos 1977 tarihinde polis tarafından bir yol çevirmesi esnasında göz altına alındı. Gözaltındayken Pretoria'da öldürülen Biko, genç yaşına rağmen Güney Afrika siyasi hayatına fikrî anlamda en büyük katkıyı yapanların başında gelmektedir (Malan, 1997:57).

1970'lerin ortalarından itibaren Apartheid rejimi için artık zor günler başlıyordu. Bir tarafta Steve Biko'nun Siyah Bilinçlenme Hareketi her geçen gün yayılıyor, diğer tarafta ise yeni nesil Apartheid rejimine karşı mücadele için çeşitli yollar buluyordu. Özellikle bu gençliğin birçoğu ANC'ye katılıyor ve çeşitli sabotaj ve bombalamalarla Apartheid rejimine zarar vermeye çalışıyorlardı. Aynı şekilde ülke içindeki bu gelişmelere paralel olarak Güney Afrika'nın sınır komşusu eski sömürgeler konumunu kaybediyor, yerine anti-Apartheid taraftarı olan yönetimler iş başına geliyor. Özellikle 1974 yılında Portekiz'in Mozambik ve Angola sömürgelerinden çekilme kararı almasıyla birlikte Güney Afrika sınırları daha güvensiz olmaya başlamıştı (Barber, 1999:210). 1974 yılına kadar Güney Afrika'nın komşuları genellikle beyaz sömürge devletleri tarafından yönetildiği için Apartheid hükümeti kendini güvende hissediyordu. 1975 yılında Mozambik ve Angola'nın bağımsızlığına, 1980 yılında Zimbabve'nin de katılmasıyla durum Apartheid rejimi için daha tehlikeli bir hâl aldı. Özellikle Birleşmiş Milletler (BM) tarafından idaresi Güney Afrika'ya verilen fakat BM'nin bu durumu 1969 yılında iptal etmesine rağmen hâlâ Güney Afrika'nın kontrolünde bulunan bugünkü Namibya bölgesinin güvenliği, Angola'nın bağımsız olmasından sonra çok daha zora giriyordu (Singhan ve Hune, 1986:8). Bu çerçevede Güney Afrika, Angola'yı 1975 yılında işgal etti fakat Kubalı askerlerin Angola'nın yardımına gelmesi sonucu Güney Afrika geri çekilmek zorunda kaldı. Aynı şekilde Zimbabve'nin bağımsızlığından sonra Güney Afrika yer yer Zimbabve'ye müdahale etti. Özellikle ANC üyelerinin yakalanması ya da saldırılarının önlenmesini amaçlayan bu müdahaleler daha sonraki yıllarda Mozambik ve diğer sınır ülkelerine doğru genişletildi. 1970'ler ayrıca Apartheid rejiminin uluslararası arenada ciddi eleştirilere maruz kalarak dışlanmaya başladığı dönemdir. Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu 1973 yılında aldığı bir kararla Apartheid rejimini 'insanlığa karşı suçlu' ilan etti. Aynı şekilde 1977 yılında BM Güvenlik Konseyi ise daha önce kararlaştırılmış olan Güney Afrika'ya yönelik silah satış yasağını zorunlu ilan etti. Aynı dönemde petrol ihraç eden ülkeler örgütü (OPEC) üyelerinin Güney Afrika'ya petrol ambargosu uygulamalarından dolayı Güney Afrika petrol için hem daha fazla ödemeye hem de sadece İran'dan almaya zorlandı. 1979 İran Devrimine kadar süren bu durum Güney Af-

rika'nın ekonomisini daha da kötüleştirdi. 1970'lerin ikinci yarısından itibaren eskiden olduğu gibi yabancı yatırım ülkeye gelmemeye ve uluslararası ambargolar sonucunda zaten ülkede var olan yatırımlar ise ülke dışına çıkmaya başladı.

1970'lerin ikinci yarısı, dış etkiler kadar iç etkilerden dolayı da Güney Afrika siyasetinde önemli bir dönemdi. Özellikle 1974 yılında yeni atanan Millî Eğitim Bakanı Michael C. Botha, daha önceden var olan fakat çeşitli nedenlerden dolayı (öğretmen eksikliği, ders kitabı yokluğu vb.) uygunlanmayan Bantu eğitim sistemini uygulamaya koydu. Bantu sisteminin en temel özelliği azınlık hükümetinin kullandığı dil olan Afrikaansçayı okullarda İngilizceyle beraber öğretmek ve eğitim dili yapmaktı. Bu dönemde özellikle Biko'nun fikirleriyle yetişen gençlik Afrikaansçayı baskıcı sistemin dili olarak görüyor ve şiddetle karşı çıkıyordu. 1975 ve 1976'da bu duruma muhalefet önemli ölçüde arttı. Siyahlara eğitim veren bazı okullar yeni sistemi uygulamak istemezken bazıları ise durumu protesto ediyordu. Bantu sistemini uygulamayan bazı okul müdürlerinin görevden alınması muhalefeti daha da körükledi ve bunun sonucunda öğrenciler okulları boykot etmeye başladı. 16 Haziran 1976'da Soweto denilen ve daha çok siyahların yaşadığı bölgede yüzlerce lise öğrencisi Bantu eğitim sistemini protesto için yürüyüş düzenledi. Polislerin göstericileri dağıtmak için göz yaşartıcı bomba ile beraber ölçsüz şiddet kullanması üç kişinin ölmesine ve onlarca kişinin yaralanmasına yol açtı. Bu durumu gören Soweto halkı devlete ait binaları ateşe verdi. Polisin buna daha çok şiddetle karşılık vermesi sonunu yüzlerce kişi olaylarda hayatını kaybetti (Thompson, 1990:212-213). Aynı şekilde benzer protestolar 1976 ve 1977 yıllarında tüm ülke çapında yaygınlaştı. Buna tepki olarak Apartheid iktidarı, Steve Biko'nun kurduğu protestocu SASO ve BPC'nin faaliyetlerini tamamen yasakladı.

1980'ler Apartheid rejimi için artık zorlu yıllardı. Bir taraftan içeride ANC ve diğer muhalefet etkisini artırıyor, diğer taraftan ise uluslararası ticari ve siyasi ambargolarla ülke izole ediliyordu (Hanlon, 1990). İç muhalefetin artmasına yönelik olarak P.W. Botha liderliğindeki Apartheid rejimi 1982 yılında çeşitli ırkların temsil edildiği üçlü meclisi kurarak muhalefetin gücünü kırmaya çalıştıysa da bu taktik ülkeye toplumsal barışı getirmek yerine şiddet olaylarını tırmandırıcı etki yarattı. Olayların artması sonucu 1983 yılında Apartheid rejimi olaganüstü hal ilan etmek zorunda kaldı. Olaganüstü hâl ilanına tepkiler uluslararası alanda daha da arttı ve bu daha çok izolasyon getirdi. 1980'lerde rejimi uygulayanlar artık büyük bir çıkmaza girmişti. İç ve dış baskılar Apartheid hükümetini yıldırıldı ve sertlik yanlısı P.W. Botha sağlık durumunun da etkisiyle istifa etmek zorunda kaldı (Alden, 1996:270-272). Onun yerine yeniliklere daha çok açık olmasıyla bilinen F.W. De Klerk devlet başkanlığına seçildi.

Apartheid'e karşı mücadele eden gruplar açısından ise 1960'lar silahlı mücadelenin başladığı yıllardı. 1961 yılında ANC, Umkhonto we Sizwe adı altında silahlı örgütlenmeyi başlattı.

SIRA SİZDE

Nelson Mandela'nın hayatını ve modern Güney Afrika için önemini araştırınız.

Apartheid'in Sonu ve Demokrasiye Geçiş (1990-1994)

Apartheid döneminde yıllarca bakanlık yapmış olan fakat reformlara açık bir eğilim gösteren De Klerk'in devlet başkanı seçilmesi, Apartheid rejimi için sonun başlangıcıydı. De Klerk'in Ağustos 1989 yılında göreve gelmesinden sonra Apartheid hükümeti ve tutuklu bulunan ANC liderleri çeşitli görüşme yolları aradılar. 11 Şubat 1990'da De Klerk'in yaklaşık 27 yıldır hapiste olan Nelson Mandela'yı serbest bırakması, Güney Afrika siyasi hayatında önemli bir dönüm noktası oldu. İlk olarak 1990 Haziranı'nda Mandela ve De Klerk resmî olarak bir araya gelerek ülkenin geleceğini tartıştı. Her iki taraf da görüşmelere şüphyle yaklaşmakta fakat karşı-

11 Şubat 1990 tarihinde De Klerk'in yaklaşık 27 yıldır hapiste olan Nelson Mandela'yı serbest bırakması, Güney Afrika siyasi hayatında önemli bir dönüm noktası oldu.

lıklı bir güven ortamının oluşması için tavizler vermekteydiler. Bu çerçevede 1990 Ağustos ayında Mandela ANC'nin silahlı mücadeleyi bıraktığını açıkladı; De Klerk ise Apartheid rejimi yasalarını tek tek kaldırmaya başladı.

1990'lar Güney Afrika tarihinde bir dönüşüm periyodu olması açısından çok karmaşık yıllardı. Bir taraftan ikili görüşmeler için zemin yoklanırken diğer taraftan şiddet olayları her geçen gün artıyordu. Bu defa şiddet olayları daha çok Apartheid rejimi ile ANC arasında değil, ANC ile Zulu kabilesinin partisi olan Inkhata Özgürlük Partisi (IFP) taftarları arasında kendini gösterdi. Her ne kadar 1991 Ocak ayında ANC lideri Mandela ile IFP lideri Buthelezi şiddet olaylarına bir çözüm bulmak için bir araya gelse de sonuç alınamadı. IFP ile ANC taraftarlarının çatıştığı bölgede genellikle çok az polis gücü oluyor ve bu durum IFP ile Apartheid iktidarının, ANC'nin gücünü zayıflatmak için iş birliği yaptığı şeklinde yorumlanıyordu. Her ne kadar bu tam olarak kanıtlanamasa da 1994 yılındaki seçimlere kadar IFP-ANC sürtüşmesi Güney Afrika siyasi hayatının ana gündem maddelerinden biri oldu (Sparks, 1994:163-178). Dışarıda bu tür sürtüşme ve şiddet olayları devam etmesine rağmen, 20 Aralık 1991'de resmî anayasa görüşmeleri hükûmet ve siyasi partilerden oluşan on dokuz grubun katılımıyla başladı. Demokratik Bir Güney Afrika İçin Kongre (Convention for a Democratic South Africa- CODESA) adı verilen bu toplantılar daha sonra Güney Afrika'da demokratik bir yapının kurulmasında kilit rol oynadı. Codesa toplantıları sonucunda, 22 Aralık 1993'te geçici Güney Afrika anayasası ilan edildi.

1990'larda Güney Afrika'daki apartheid iktidarının iç siyasette açılımlar yapması ülkeye karşı izolasyon uygulayan ülkeler tarafından karşılıksız bırakılmadı. 1991 yılında ABD kongresi, 1992 yılında ise o zamanki adıyla Avrupa Topluluğu ve diğer pek çok devlet Apartheid rejimine karşı uygulanan ekonomik ve siyasi ambargoyu kaldırdı ve yeniden diplomatik ilişkileri başlattı. Birleşmiş Milletler ise gelişmelere daha şüpheyle yaklaşıp 1993 yılı sonuna kadar uyguladığı ambargoyu kaldırmadı.

Apartheid rejimin son devlet başkanı olan De Klerk, yaptığı reformlar için hem uluslararası hem de ülkedeki iç gruplardan destek alırken kendi partisi içinde muhalif sesler yükselmeye başladı. Parti içi muhalefet, aşırı sağcı bir politika izleyerek halkı De Klerk'in reformlarına karşı çıkmaya ve engellemeye çağıran bir siyaset izliyordu. Bu çerçevede halk desteğinden emin olmak isteyen De Klerk 17 Mart 1992 yılında Güney Afrika'da yaşayan beyazlar arasında kendisinin başlattığı reformları destekleyip desteklemediklerini öğrenmeye yönelik bir referandum yaptı. Bu referandumun sonucunun %68.6 ile 'evet' çıkması, bu reform sürecinde hem De Klerk'in işini kolaylaştırdı hem de kendisine karşı oluşmakta olan muhalefetin gücünü önemli ölçüde zayıflattı.

1993 yılı Aralık ayında geçici anayasanın kabul edilmesinden sonra Güney Afrika siyasi hayatı dönüşü olmayan demokratik bir sürece girdi. Aynı dönemde Geçici Yürütme Konseyi (Transitional Executive Council-TEC) olarak adlandırılan bir organ kurularak Devlet Başkanı De Klerk'in yetkileri paylaştırıldı. TEC kısa sürede birçok alt komite kurarak seçimler için gerekli hazırlığa başladı. Ayrıca TEC seçim dönemine giren Güney Afrika'da şiddet olaylarını azaltmak ve bu çerçevede seçimleri engellemek isteyenlere karşı ülkenin polis gücünü gerekli yerlerde kullandı. Seçim tarihinin 27 Nisan 1994 olarak belirlenmesine rağmen IFP hâlâ seçime katılmamakla ve seçimi protesto etmekle tehdit ediyordu. Özellikle Zulu'ların yaşadığı Natal bölgesinde güçlü olan IFP bu bölgede ANC'nin seçim propogandası yapmasını engelliyor ve çeşitli çatışmalar çıkartıyordu. Bu tür olayları engellemek

için TEC yaklaşık 3,000 civarında polisi bölgede görevlendirdi. IFP'nin seçimlere katılması için Henry Kissinger ve İngiltere eski Dışişleri Bakanı Lord Carrington bile devreye girdiyse de IFP hâlâ seçime girmeye karşı direniyordu. Fakat seçimlere tam bir hafta kala 19 Nisan 1994 tarihinde IFP seçimlere katılma kararı alarak hem sürpriz yapmış hem de Güney Afrika'nın dönüşüm sürecine olumlu bir katkı sağlamıştır.

Güney Afrika'daki ilk demokratik seçimler 27 Nisan 1994'te gerçekleştirildi ve seçim sonuçları da 6 Mayıs 1994'te açıklandı. Buna göre, oyların %62,6'sını alan Afrika Ulusal Kongresi (ANC) seçimden zaferle çıktı.

Güney Afrika'daki ilk demokratik seçimler 27 Nisan 1994'te gerçekleştirildi ve seçim sonuçları da 6 Mayıs 1994'te açıklandı. Buna göre, oyların %62,6'sını alan Afrika Ulusal Kongresi (ANC) seçimden zaferle çıktı. Yedi partinin meclise girdiği 1994 seçimlerinde %5'ten fazla oy alan her parti kurulacak olan Ulusal Birlik Hükümetinde (Government of National Unity-GNU) yer almaya hak kazanıyordu. Özgür bir ortamda gecen Güney Afrika'nın ilk demokratik seçimleri sonucunda Nelson Mandela 9 Mayıs 1994'te oy birliğiyle Güney Afrika'nın ilk siyahi devlet başkanı seçildi. Thabo Mbeki ve Apartheid rejiminin son devlet başkanı FW De Klerk ise devlet başkan yardımcılığına getirildiler. 10 Mayıs 1994 tarihinde başkent Pretoria'da düzenlenen yemin törenine yaklaşık 140 ülkeden devlet başkanı ve başbakan düzeyinde katılım gerçekleşti.

1994 Sonrası: Mandela, Mbeki ve Siyasal Dönüşüm

27 Nisan 1994 seçimlerinden sonra Güney Afrika siyasi hayatı ANC partisinin kontrolü altına girmiştir. Yıllarca Apartheid rejimine karşı mücadele veren ve Afrika kıtasının en eski siyasi örgütü olan Afrika Ulusal Kongresi (ANC), Güney Afrika'nın sosyal ve siyasi dönüşümü için hizmet vermektedir. Güney Afrika'da Apartheid sonrasında kurulan ANC hükümetleri toplumun barışçı bir şekilde dönüşmesine ciddi şekilde katkıda bulunmuştur. Nelson Mandela'nın kendisi bu süreçte örnek bir rol oynamış, barış ve uzlaşmanın sembolü olmuştur. Bugün itibarıyla her ne kadar işsizlik, adaletsiz gelir dağılımı, AIDS gibi bazı toplumsal problemler olsa da, siyasi sistem sağlıklı bir şekilde işlemektedir. Temel sosyal hizmetlerin yaygınlaşması ve halkın eğitim ve sağlık hizmetlerinden daha iyi yararlanabilmesi için hükümet gerekli düzenlemeleri yapmaya çalışmaktadır. Fakat her şeye rağmen Apartheid rejiminin bıraktığı sosyal, psikolojik ve ekonomik yapının değiştirilmesi uzun vadeli bir hedef olarak düşünülmekte ve buna yönelik planlar yapılmaktadır. Siyahların Ekonomik Kalkınması (Black Economic Empowerment-BEE), siyahlara öncelik tanıyan işe alımlar ve siyahların sahip ya da ortağı olduğu şirketlerin devletten daha kolay yatırım kredisi alabilmeleri gibi düzenlemeler Apartheid rejiminin geride bıraktığı ekonomik dengesizliği gidermeye yönelik çalışmaların yalnızca bazılarıdır.

Nelson Mandela'nın devlet başkanı olduğu 1994-1999 arası dönem, kısaca Güney Afrika toplumu için uzlaşma, dönüşüm ve demokratik bir ortama adapte olma süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreçte uzlaşmacı bir ortam yaratmaya yönelik olarak yapılan en önemli gelişme Apartheid dönemindeki ağır suçları araştırmak için kurulan uzlaşma komisyonudur. Örneği daha önce Şili ve Sierra Leone'de de görülen Gerçek ve Uzlaşma Komisyonu (Truth and Reconciliation Commission- TRC), Nobel barış ödülü sahibi Baş Piskopos Desmond Tutu'nun başkanlığında 1996 yılında kurulmuş ve 2001 yılına kadar çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur. TRC'nin temel görevi 1960 ile 1994 yılları arasında Güney Afrika'da meydana gelen insan hakları ihlallerini araştırmak ve suç işleyenlerin eğer itiraf ederlerse genel afftan yararlandırılmasını sağlamaktır (Lodge, 2002:177). Çalışmalarını bir rapor hâlinde yayımlayan TRC, Apartheid döneminde kendilerine karşı suç işlenenler için tazminat ödenmesi önerisinde bulundu ve bu çerçevede hükümet ilk tazminat ödemelerini

2003 yılı Kasım ayında kişi başına yaklaşık 4600 dolar ödeyerek başlatmış oldu. TRC'nin temel görevi gizli kalmış suçları ortaya çıkararak Güney Afrika'da devam etmekte olan genel uzlaşma ortamına katkıda bulunmaktır.

Thabo Mbeki'nin devlet başkanı seçildiği 1999 yılından sonra ise Güney Afrika siyasal sistemi uzlaşmanın ötesinde apartheid döneminden kalan köklü ekonomik ve sosyal sorunlara çözüm arayışı içerisinde. Toplumsal ve ekonomik hayatın yeniden düzenlenmeye çalışıldığı bu dönem halen devam etmektedir. Eylül 2008'de iç siyasi sebepler yüzünden Mbeki görevinden istifa etmek zorunda kalmış olup yerine 2009 baharında yapılacak olan seçimlere kadar Güney Afrika devlet başkanlığına ANC başkan yardımcısı Kgalema Motlanthe getirilmiştir. 2009'da yapılan seçimlerde ANC adına yarışan Jacob Zuma devlet başkanı seçilmiş ve halen bu görevini yürütmektedir. Yapılan tartışmalarda son yıllarda yaşanan iç siyasi gelişmelere paralel olarak ülkede bir demokrasi türbulansı yaşanmakta olduğu vurgulanmaktadır. Siyasi gelişmelerle beraber ekonomik sıkıntıların ve son yıllarda tekrar yükselmeye başlayan suç oranının çözümüne yoğunlaşmıştır.

Güney Afrika'da Apartheid sonrasında kurulan ANC hükümetleri toplumun barışçı bir şekilde dönüşmesine ciddi şekilde katkıda bulunmuştur. Nelson Mandela'nın kendisi bu süreçte örnek bir rol oynamış, barış ve uzlaşmanın sembolü olmuştur.

Sosyoekonomik Yapı

Güney Afrika toplumu sosyo-ekonomik açıdan eski Devlet Başkanı Thabo Mbeki başta olmak üzere birçok kişi tarafından genellikle 'iki ulus' olarak tanımlanmaktadır (Nattrass, Seekings, 2001). Burada iki ulustan kasıt bir tarafta siyah ve fakir kesim, diğer tarafta ise beyaz ve zengin elitin bulunmasıdır. Her ne kadar bu nitelme akademik açıdan olayı basitleştirme olarak değerlendirilse de, toplumda bunun yansımalarını görmek hiç de zor değildir.

Güney Afrika'nın siyasal ekonomik tarihi özellikle düzensiz gelir dağılımının ortaya çıkmasında ana rol oynamış, bununla birlikte tüm toplumsal grupların ekonomik aktivitelere katılımının engellenmesi bu durumun derinleşmesine yol açmıştır. Tarihi olarak beyazlar ekonomik aktivitelere rahat bir şekilde katılabilirlerken, siyahlar tarihi ve siyasi sebeplerden dolayı ekonominin dışında kalmışlardır. Çeşitli kanunlar ve düzenlemeler, siyasi pratikle birleşerek beyaz azınlıkların toplumdaki en zengin grup olmasına zemin hazırlamıştır. Siyahların ekonominin dışında kalmaları ve beyazların her türlü ekonomik aktiviteden yararlanmalarının kökleri 1924 yılında Hertzog hükümetinin getirdiği düzenlemelerle yasal olarak başlamış ve 1948 yılında Apartheid rejiminin kurulmasıyla birlikte bu durum doğal bir hal almıştır.

Güney Afrika'da bugün hala geçmişten devralınan adaletsiz gelir dağılımının izlerini bütün çıplaklığıyla görmek mümkündür. Ülkedeki gelir dağılımı hâlâ beyazların yararına çalışmaktadır. Her ne kadar ANC 1994 yılında iktidara geldikten sonra 'Pozitif Ayrımcılık' (Affirmative Action) ve 'Siyahların Ekonomik Kalkınması' (Black Economic Empowerment-BEE) gibi bazı düzenlemelerle ekonomik gelir dağılımına müdahale etse de durum hâlâ eski hâlini korumaktadır. Uzun yılların birikintisi olan bu adaletsiz gelir dağılımının düzeltilmesinin de uzun yıllar alacağı açıktır. Ülkede ekonominin daha çok ırksal bir dağılım gösterdiğini ve beyazların yararına çalıştığını söylemek mümkündür. Güney Afrika toplumunda bugün hala ülkenin en zengin %10'luk kesimi ulusal gelirin %50'sinden fazlasına sahip iken en fakir %20'lik kesim ulusal gelirin ancak %1,5'ine sahiptir. Tüm bunlarla beraber Güney Afrika'daki fakir kesimin %85'inden fazlasının siyah olduğu unutulmamalıdır (Venter, 2001:5).

Güney Afrika toplumu sosyo-ekonomik açıdan eski Devlet Başkanı Thabo Mbeki başta olmak üzere birçok kişi tarafından genellikle 'iki ulus' olarak tanımlanmaktadır.

Güney Afrika toplumunda adaletsiz gelir dağılımının bir boyutu da genellikle diğer gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi kırsal-kesim şehirsel-kesim ikilemidir. Ekonomik aktiviteler Güney Afrika'da genellikle şehirleşmiş kesimlerde yoğunlaşmış ve yoğunlaşmaktadır. Özellikle sahil kesimi olan Durban, Port Elizabeth, Cape Town ile klasik bir sanayi şehri olan Johannesburg'da yoğunlaşan ekonomik faaliyetler, kırsal bölgelerde yaşayan insanların bu bölgelere yoğun göçlerine yol açmaktadır. Bu durum, çarpık kentleşmeyle birlikte toplumsal ekonomi alanındaki düzenlemeleri daha da zorlaştırabilmektedir (Schoeman, 2001:323).

Güney Afrika ayrıca yüksek bir işsizlik oranıyla karşı karşıyadır. Resmî rakamlara göre işsizlik oranı %33 ile %40 arasında değişebilmektedir fakat gayri resmi tahminlere göre bu rakam daha da yüksektir. İşsiz nüfusun yarısından fazlası marjinal sektörlerle hayatını devam ettirmeye çalışmaktadır. Bu kesimin büyük bir kısmı sokaklarda sebze ve meyve satımı gibi fakirlik oranının azalmasına herhangi bir katkısı olmayan işlerle hayatlarını kazanmaktadır (Anwireng-Obeng, 1996:129). Kırsal kesimlerde yaşayanların durumu ise öteki Güney Afrika'yı temsil etmektedir. Kırsal kesimde yaşayan kadınlar arasında işsizlik oranının %60'lara yaklaştığı gerçeğini diğer genel ekonomik göstergelerle beraber dikkate alan Natrass (1998), Güney Afrika'nın endüstriyel ekonomiler arasında en yüksek işsizlik oranına sahip olduğunu söylemektedir.

Makroekonomik göstergeler açısından Güney Afrika ekonomisi Afrika kıtasındaki en gelişmiş market ekonomisidir. Güney Afrika, Afrika kıtasının arazi açısından sadece %3'üne sahip olmasına rağmen, tüm kıtanın yaklaşık %40 endüstriyel ürününü ve %25'lik GSMH'sini üretmektedir. Güney Afrika ekonomisi orta ölçekli bir ekonomi olup finans, enerji, madencilik ve taşımacılık sektörlerinde gelişmiştir. Durban Limanı sadece Güney Afrika için değil, aynı zamanda bütün Afrika kıtası için önemli bir ticari limandır. Güney Afrika ekonomisi 1994'ten sonra yavaş bir büyüme içerisinde. Genellikle büyüme oranı %3-4 arasında değişmekte ve 2005'ten sonra ise ekonomik büyüme yaklaşık %6 olarak seyretmiştir. Enflasyon genellikle %4,6 gibi tek haneli rakamlarda seyretmektedir. Güney Afrika'nın siyasi-ekonomi politikası yapısal açıdan son derece güçlü ve uzun vadeli dayanabilecek güçtedir. Fakat işsizlik, adaletsiz gelir dağılımı gibi sosyal etkenler ekonomi-politik için uzun vadede problem alanları olarak durmaktadır. Bu kötü sosyo-ekonomik yapı ekonomi-politik yapı için adeta bir saatli bomba olarak değerlendirilmektedir.

Güney Afrika'da tarihsel olarak ekonominin kontrolünün hep beyazların elinde olduğu yukarıda belirtilmişti. Bunun bilincinde olan Güney Afrika hükümeti 1994 yılından sonra bir dizi düzenlemeler yaparak bozuk olan gelir dağılımını düzeltmeye çalışmaktadır. Bu düzenlemelerin başında devlet ihalelerinin tarihsel olarak dezavantajlı (historically disadvantaged people) gruplara verilmesi gelmektedir. Devlete ait çeşitli işyeri kontratlarının verilmesi ve devlet kullanımı için mal satın alma öncelikleri bu tanımlanan sınıfa ayrıcalıklıdır. Tarihsel olarak dezavantajlı gruplar, ilgili yasal düzenlemeye göre siyahlar (blacks), Asya kökenliler (indians) ve melezlerdir (coloureds). Hükümet BEE siyasetiyle özel sektöre müdahale etmekte ve yeni özel sektör yaratmada ilgili sınıfa giren kişilere öncelik tanımaktadır. BEE Komisyonu 1997 yılında kurulmuş ve hükümete 2001 yılı sonunda yapılacak düzenlemelerle alakalı tavsiyelerde bulunmuştur. Hükümet komisyonun önerilerine destek vermiş ve gerekli yasal düzenlemeleri o tarihten sonra yapmıştır. BEE ile ilgili düzenlemeler her ekonomik sektör için ayrı ayrı yapılmakta ve bu şekilde belirlenen bir takvim çerçevesinde her sektörün belirli bir oranının tarihî olarak dezavantajlı kişiler tarafından kontrolü hedeflenmektedir.

Hükûmet ayrıca BEE düzenlemeleriyle birlikte şirketlerde çalışan kişilerin ırkla göre dağılımını düzenleyen bir uygulama da getirerek, siyahların iş bulmasını desteklemektedir. BEE genellikle hem Güney Afrikalı beyazlar hem de bazı toplumun önde gelenleri tarafından küçük bir azınlığa hizmet etmekle suçlanmaktadır. Bu çerçevede Nobel ödüllü Bas Piskopos Desmond Tutu, 2005 yılında hükûmeti uyararak BEE düzenlemelerinin küçük bir azınlığa hizmet ettiğinden yakınmıştır. Buna sert tepki veren Güney Afrika eski Devlet Başkanı Thabo Mbeki, Tutu'yu gerçekçi olmamakla suçlamıştır.

Güney Afrika ekonomik ve siyasal sisteminin temel problemlerinden bir tanesi yolsuzluktur. Lodge'un (1999b:57) belirttiği gibi aslında sadece birkaç gelişmiş demokraside yolsuzluk azdır ya da yoktur. Özellikle üçüncü dünya ülkeleri ya da gelişmekte olan ülkelerde devlet ekonomik alanda en büyük oyuncu olduğu (örneğin, işçi çalıştırma, mal satın alma ve mal satma gibi) için yolsuzluğa kapı aralamaktadır. Güney Afrika'da Apartheid döneminde özellikle gizli operasyonlar için ayrılan paralardan ciddi şekilde yolsuzluk yapıldığına inanılmaktadır. Bununla beraber 1994 yılında demokrasiye geçişten sonra ülke daha şeffaf bir yönetime geçmiştir. Medyanın ve ilgililerin bilgiye daha rahat ulaşabilmesi ve bu şekilde yolsuzluk iddialarının ortaya atılması ilk görünüşte Apartheid sonrası dönemde ciddi bir yolsuzluk varmış gibi bir görüntü vermektedir (Lodge, 1999b:59). Fakat bu aslında Apartheid dönemine göre çok daha azdır. Apartheid döneminde şeffaf ve açık bir idarenin olmaması bir çok yolsuzluğu gizlemiştir. Bütün bunlara rağmen bugün Güney Afrika siyasi sisteminde yine de yolsuzluk iddiaları her geçen gün artmaktadır. Yolsuzluk olaylarının yaşandığı devlet birimlerinin başında iç işleri bakanlığının vize-pasaport bölümü ve polis teşkilatı gelmektedir. Yoğun bir şekilde yabancı akımına uğrayan Güney Afrika'da, yabancıların vize ve pasaport almak için ilgili kurumlarda çalışan görevlilere rüşvet verdikleri çok yaygın bir kanıdır. Hükûmet bu çerçevede 2001 yılında 300 kadar iç işleri Bakanlığı çalışanı hakkında (Lodge, 2002:134), kurdurttuğu özel timlerle sorgulama ve araştırma yaptırmıştır. Bu soruşturmalar sonucunda bir çok kişinin pasaport ve vizesi illegal yollardan verildiği gerekçesiyle iptal edilmiştir.

Yolsuzluk olaylarının yaşandığı diğer bir hükûmet birimi olan polis teşkilatı ise aynı şekilde inceleme altındadır. Sadece 1998 yılında 10 bin polis çeşitli yolsuzluk suçlamalarıyla soruşturma geçirmiştir. Güney Afrika'da yolsuzluk iddiaları çeşitli yerel idarelerde ve bakanlıklarda da sık sık bahsedilmektedir. Küçük ölçekli bir çok yolsuzluk iddiası olsa da son yıllarda yolsuzluk oranının ne kadar büyük olduğunu gösteren bir kaç olay gün yüzüne çıkmıştır. Milletvekillerinin Meclisin kendilerine sağladığı imkânları kötüye kullandıkları ve bu şekilde devleti milyarlarca rant zarara soktukları iddiası 2005 yılında ortaya atılmış ve şu an hâlen soruşturma devam etmektedir. Aynı şekilde Güney Afrika'da ANC'ye yakın bazı şirketlerin Irak'ta BM tarafından uygulanan gıda karşılığı petrol programındaki yolsuzluk iddialarına karıştıkları BM'nin konuyla ilgili raporunda bahsedilmektedir. Özellikle bu şirketlerin siyasi destek karşılığı Irak'tan ucuz petrol aldıkları öne sürülmektedir. Bu konudaki iddiaları araştırmak üzere dönemin Devlet Başkanı Thabo Mbeki Şubat 2006'da bir araştırma komisyonu atamıştır.

Güney Afrika siyasi hayatını son birkaç yıldır en çok meşgul eden konu üst düzeydeki siyasilerin yolsuzluklara karıştıkları iddiasıdır. Bu konuda en iyi örnek devlet eski Başkan Yardımcısı Jacob Zuma'nın Ekonomik İşler Danışmanı Shebir Sheik ile 'genel bir yolsuzluk ilişkisi' içinde olduğuna dair Durban mahkemesinin 2005 yılında vermiş olduğu karardır. Sheik mahkeme tarafından suçlu bulunmuş

Makroekonomik göstergeler açısından Güney Afrika ekonomisi Afrika kıtasındaki en gelişmiş market ekonomisidir. Güney Afrika, Afrika kıtasının arazi açısından sadece %3'üne sahip olmasına rağmen, tüm kıtanın yaklaşık %40 endüstriyel ürününü ve %25'lik GSMH'sini üretmektedir.

ve 15 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Mahkemenin Sheik ile ilgili kararından hemen sonra dönemin Devlet Başkanı Thabo Mbeki, Zuma devlet bakan yardımcılığı görevinden almıştır. Daha sonra yapılan yargılamalar sonucunda Zuma suçlandığı konularda mahkemece aklanmamakla beraber yargı olaya siyasetin karıştığını belirterek davayı kabul etmemiştir.

Güney Afrika siyasi hayatının Apartheid sonrası dönemdeki en önemli davası olarak değerlendirilen bu yargılama süreci AN içinde çeşitli bölünmelere yol açmıştır. Mbeki ve Zuma taraftarı olarak adlandırılan bu kamplar arasında parti liderliği ve diğer konular üzerinde yapılan rekabetten Zuma tarafı karlı çıkmış olup hâlen ANC lideri olan Zuma 2009 baharında yapılan seçimlerde seçimi kazanarak Güney Afrika devlet başkanı olmuştur. Thabo Mbeki'den sonra kimin devlet başkanı olacağı sorusu son yıllarda siyasi kargaşalara yol açsa da hem ülkenin geleceği hem de ANC'nin bölünmemiş bir parti olarak geleceği için önemlidir. Nitekim Mbeki'nin devlet başkanlığından istifaya zorlanması sonucu görevinden 14 bakanıyla beraber istifa etmesi, ANC içinde yeni bir bloklaşma ve siyasi cephenin varlığının en önemli işaretidir.

Güney Afrika'nın ekonomik ve sosyal hayatının en önemli problemlerinden birisi de AIDS'tir. Güney Afrika, Afrika kıtasında AIDS'in rakamsal olarak en yüksek olduğu ülkedir. İstatistiklere göre Güney Afrika'da yaşayan her beş kişiden birisi HIV ya da AIDS virüsü taşımaktadır. Her gün 1500 kişinin HIV virüsünü kapıldığı ise bilinen bir gerçektir. Sadece 2001 yılında 360 bin kişi AIDS ve buna bağlı hastalıklardan dolayı hayatını kaybetmiştir. 2001 yılı sonunda 250 bin çocuk AIDS'ten etkilenmiş ve yaklaşık 600 bin çocuk annesini AIDS dolayısıyla kaybetmiş ve yetim kalmıştır. AIDS özellikle kırsal bölgelerde çok daha yaygın olup ülke çapında hızla yayılmaktadır. Örneğin daha çok kırsal yerleşim birimlerinin bulunduğu KwaZulu Natal bölgesinde AIDS oranı özellikle hamile kadınlar arasında %35,5'tir (Vachani, 2004:102). AIDS'in özellikle hamile kadınlar arasında çok yaygınlaşması ülkenin gelecek nesillerini ciddi manada tehdit etmektedir. AIDS dolayısıyla bir çok çocuğun anne ve babasız büyümesi hem Güney Afrika toplumunun sosyopsikolojik yapısı üzerinde hem de ekonomik iş gücü üzerinde önemli etkiye bulunmaktadır. Özellikle hâlihazırda çalışan personelin AIDS dolayısıyla hayatını kaybetmesi, günümüz Güney Afrika şirketlerinde oldukça alışıldık bir durum haline gelmiştir.

Güney Afrika sosyo-ekonomik hayatı Apartheid sonrası dönemde suç olaylarının ciddi oranda artmasına şahit olmuştur. Hırsızlık, adam öldürme gibi suçlar Güney Afrika'da hayatın bir parçası olmuştur adeta. Sosyal Güvenlik şu an itibarıyla Güney Afrika siyasetçilerinin çözüm üretmeleri gereken en temel sorundur. Yayınlanan istatistiklere göre Güney Afrika'da suç oranı azalmamakta aksine artmaktadır. Devletin güvenlikteki rolü bir anlamda özel güvenlik şirketleri dolayısıyla sınırlanmıştır. Güvenlik dolayısıyla evlerin etrafının elektrik telleri ile çevrilmesi çok normal bir durum olarak kabul edilmekte ve her ev sahibi en az bir özel şirketle sözleşme imzalayarak evinin korunmasını sağlamaktadır. Özellikle suç oranının son yıllarda artması sonucu özel güvenlik ve sigorta şirketleri Güney Afrika ekonomisinde önemli bir yer işgal etmeye başlamıştır. Her geçen gün bu tür şirketlerin sayısı artmaktadır. Devlet polis gücüyle suçlara karşı önlem almaya çalışsa da halk genellikle polise güvenmemekte ve polisin olaylara geç müdahale ettiğinden yakınmaktadır. Polis gücünün halk gözünde meşruiyeti sorunu Güney Afrika'da suç olaylarının önüne geçmenin önündeki en büyük engeldir. (Bangstad, 2005:190) Ayrıca suç oranının yüksekliği ülkeye yabancı yatırımın gelmemesinin en büyük

sebeplerinden birisidir. Güvenlik ile ekonomik kalkınmanın yan yana gittiği günümüz dünyasında işsizlik ve yoksulluk gibi temel sorunlarını çözmek isteyen Güney Afrika hükümetinin ilk olarak güvenlik sorunlarıyla işe başlaması gerektiği bir çok kişinin ortak kanısıdır.

Güney Afrika sosyoekonomik yapısı çeşitli toplumsal ihtiyaçların bir an önce karşılanması için çalışmakla beraber bazı konularda özellikle yetişmiş insan unsurunun azlığı dolayısıyla sıkıntılar yaşamaktadır. Güney Afrika'da hâli hazırda en temel sorunlar evsizlik, eğitim, sağlık olarak sıralanmakta (Blumenfeld, 1999:35) ve bu sorunlar daha çok siyah halkı etkilemektedir. 1994 yılından itibaren özellikle ülkenin geleceğiyle alakalı endişesi olan bir çok eğitilmiş kişi, özellikle de beyazlar, ülkeyi terk etmişlerdir. Beyin göçü, Güney Afrika'nın Apartheid sonrası yaşadığı en büyük sıkıntılardan biridir. Özellikle bu beyin göçünün sağlık alanında daha yoğun yaşanması, Güney Afrika'yı Küba ve İran'dan doktor ve hemşire getirtmek zorunda bırakmıştır.

Güney Afrika, Afrika kıtasında AIDS'in rakamsal olarak en yüksek olduğu ülkedir. İstatistiklere göre Güney Afrika'da yaşayan her beş kişiden birisi HIV ya da AIDS virüsü taşımaktadır.

ULUSLARARASI SİSTEM VE GÜNEY AFRIKA

Güney Afrika I. ve II. Dünya Savaşlarına asker göndermiş ve ittifak güçleriyle beraber savaşmıştır. Ayrıca II. Dünya Savaşı sonrası Kore'ye asker gönderen ülkeler arasında yer almıştır. Güney Afrika iki savaş arası dönemde kurulan Milletler Cemiyetinin kurucu üyesidir. 1927 yılında Dışişleri Bakanlığını kurmuş ve belli başlı Avrupa başkentlerinde ve Amerika Birleşik Devletleri'nde temsilcilikler açmıştır. Güney Afrika, Milletler Cemiyetinde olduğu gibi, Birleşmiş Milletlerin kuruluşunda da kurucu üye olarak yer almıştır. Bahsedilen her iki uluslararası örgütün ön sözünün yazımı ise Güney Afrika'da değişik dönemlerde başbakanlık yapmış olan General Jan Smuts'a aittir. 1950'lere kadar Jan Smuts'la uluslararası alanda etkili olan Güney Afrika, daha sonra Apartheid rejimin kurulmasından sonra ırkçı bir devlet olarak dünya siyasetinde adını duyuracaktır. Güney Afrika'nın yetiştirdiği sayılı devlet adamlarından biri olan Jan Smuts, Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere'de kurulan savaş kabinesinde de görev yapmıştır. Ayrıca Commonwealth olarak bilinen İngiliz Milletler Topluluğunun kurulmasına da öncülük eden Jan Smuts, Apartheid öncesi dönemde Güney Afrika'nın uluslararası yüzünü temsil eder.

1948-1994 arası dönemi temsil eden Apartheid döneminde Güney Afrika'nın dış politikası tek kelimeyle 'güvenlik arayışı' olarak ifade edilebilir (Geldenhuys, 1978:2). Ulusal Partinin iktidara geldiği 1948 yılından itibaren ırkçı uygulamalara başlayan Güney Afrika, dünya siyasetinden her geçen gün soyutlanmış ve dışlanmıştı. 1961 yılında İngiliz Milletler Topluluğundan ayrılan Güney Afrika daha sonra Afrika kıtasında bağımsızlık hareketlerinin hız kazanmasıyla beraber bütün dost ülkelerini kaybetmiş ve etrafı düşmanlarla çevrili hâle gelmiştir. Güney Afrika 1960'larda yumuşama politikası adı altında Afrika kıtasında meşruiyet ve dost bulma girişimlerinde bulunmuş fakat bu girişim başarılı olmamıştır (Barber, Barrat, 1990). 1974 yılında Portekiz'in sömürgelerine bağımsızlık vermesinden sonra kendini daha da yalnız hisseden Apartheid Güney Afrikası, bölgedeki ülkelerle ekonomik yardım vaadi ile ilişki kurmak istemiş fakat bu da istenilen sonucu getirmemiştir. Bunda başarılı olamayan Güney Afrika çevresindeki 'düşman' devletlerdeki hükümet karşıtı örgütleri desteklemiş ve bölgede istikrarsızlık yaratarak yaşamını sürdürmeye çalışmıştır. Afrika Ulusal Kongresi etrafında toplanan Apartheid karşıtı kesimler dünya çapında etkili kampanyalar yürütmüş ve dünyanın her tarafında temsilcilikler açmıştır. 1980'lerle beraber BM ve diğer bütün örgütlerden dışlanmış olan Güney Afrika her geçen gün bölgedeki etkisini kaybetmiştir. Askerî ve eko-

nomik olarak bölgesinde en güçlü devlet olan Güney Afrika, bu avantajını zamana göre kullanmaya çalışmıştır.

1980'lerin sonlarıyla beraber Güney Afrika'nın uluslararası alandan dışlanması öyle bir hâl almıştır ki Afrika Ulusal Kongresi'nin uluslararası alandaki temsilci sayısı, Güney Afrika hükûmetinin büyük elçiliklerinden daha fazla hâle gelmiştir. Afganistan savaşıyla başlayan SSCB'nin çöküşü aynı zamanda Güney Afrika'daki Apartheid rejimin çöküşünün başlangıcını temsil eder. Uluslararası baskı ve iç çekişmelere dayanamayan Apartheid rejimi nihayet 1990'ların başında çözülmeye, 27 Nisan 1994'te yapılan ve siyahların ilk kez oy kullandığı genel seçimle de sandığa gömülmüştür. 1994 yılından sonra Güney Afrika'ya uluslararası toplum tarafından uygulanan amborgalar kalkmış ve Güney Afrika uluslararası topluma tekrar katılmıştır. Güney Afrika, 1 Haziran 1994'te İngiliz Milletler Topluluğuna, 23 Haziran 1994'te BM Genel Kuruluna yeniden girmiştir. 2003-2004 arası Afrika Birliğinin ilk dönem başkanlığını yapan Güney Afrika, aynı zamanda Bağımsızlar Hareketinin de dönem başkanlığını üstlenmiştir. Devlet Başkanı olduğu dönemde Nelson Mandela'nın şahsiyle bütünleşen Güney Afrika dış politikası, Mandela sonrası dönemde her geçen gün daha tutarlı ve temelleri olan bir eğilim göstermeye başlamış olup bu yönde yol almaktadır (Nathan, 2005:362).

Güney Afrika dış politikasının temel ilkesi insan hakları ve demokrasiyi ilerletmek, siyasi, ekonomik ve kültürel olarak Afrika'nın yeniden dünya siyasetindeki yerini almasını sağlamaktır. Bu çerçevede Thabo Mbeki'nin 1997 yılında açıkladığı ve her geçen gün popülerlik kazanan Afrika Rönesansı tezi, Landsberg ve Hlophe'ye (1999) göre Güney Afrika dış politikasının temel direğini oluşturmaktadır. Ayrıca Güney Afrika hazırlanmasında etkin şekilde rol aldığı Afrikanın Kalkınması için Yeni İşbirliği (New Partnership for African Development -NEPAD) adlı ekonomik kalkınma programı yoluyla Afrika kıtasındaki geri kalmışlık ve yoksulluğu azaltmayı hedeflemektedir.

Güney Afrika, Afrika kıtasındaki problemleri olan tüm alanlarda aracılık yapma ve gerektiğinde barış gücü gönderme konusunda isteklidir. Burundi, Kongo, Komoros Adaları, ve Fildişi Sahilleri gibi bir çok ülkede yaşanan problemlerin çözümüne ya öncülük etmiş ya da katkıda bulunmuştur. Güney Afrika, Güney-Güney koalisyonunun gelişmesi için elinden geleni yapmakta ve bu çerçevede girişimlerde bulunmaktadır. Güney Afrika'nın başlatmış olduğu Hindistan-Brezilya-Güney Afrika Diyalog Forumu (IBSA Dialogue Forum) bunların başında gelmektedir (Özkan, 2004 and 2011).

Güney Afrika'nın dış politikasına yönelik en büyük eleştiri onun Zimbabve'ye yönelik dış politika yaklaşımı dolayısıyla. Güney Afrika'nın 'sessiz diplomasi' (quite diplomacy) adını verdiği Zimbabve dış politikası temel olarak, Zimbabve'yi dışlamadan ülkedeki krizin çözümüne katkıda bulunmaktır. Güney Afrika bu çerçevede Zimbabve'deki iktidar ve muhalefeti bir araya getirerek ülkedeki soruna ortak bir çözüm bulunmasını önermektedir. Güney Afrika'nın bu konuda şimdiye kadar pek başarılı olmadığı ortada ise de Zimbabve'yi dışlamanın sahara-altı bölgesindeki ekonomik gelişmeleri olumsuz etkileyeceği korkusu Güney Afrika'nın gerekçelerinden biridir. Zimbabve, "Güney Afrika Bölgesinin" Güney Afrika'dan sonra ikinci büyük ekonomik gücüdür.

Özet olarak, 1994 sonrası Güney Afrika dış politikasını üç döneme ayırmakta yarar vardır: Mandela Dönemi (1994-1999), Mbeki Dönemi (1999-2008) ve hâlen devam etmekte olan Zuma Dönemi (2009-). Mandela dönemi olarak adlandırabileceğimiz 1994-1999 yılları, Güney Afrika dış politikası için kilit bir dönemi işaret

1948-1994 arası dönemi temsil eden Apartheid döneminde Güney Afrika'nın dış politikası tek kelimeyle 'güvenlik arayışı' olarak ifade edilebilir.

eder. Bu dönemde uygulanan başarılı dış politikalar kadar, yapılan hatalar da hala Güney Afrika dış politikasına yön veriyor. Genel olarak bu dönemde ANC iktidarı çok iddialı ve insani değerleri öne çıkaran bir dış politika izlemek istemiştir. Özellikle Mandela'nın şahsıyla bütünleşen bu dönemin dış politikası bir hayli kişiselleşmiş bir görüntü arz etmiştir. Mandela döneminden akıllarda kalan bir kaç önemli dış politika hatası hâlâ Güney Afrika dış politikasının psikolojik arka planını oluşturmaktadır. 1995-1996 yıllarında Nijerya'daki askeri hükümetle ilişkilerdeki yanlış stratejiler bugün Güney Afrika'nın Zimbabwe ile ilişkilerinde neden bu kadar çekingen ve dikkatli bir yönelim sergilemeye çalıştığının temel açıklamasıdır. Güney Afrika Nijerya'daki askerî rejimi tanımamak ve hatta mümkün olduğunca dışlamak istedi. Bununla da yetinmeyerek İngiliz Milletler Topluluğu gibi bazı uluslararası örgütlerdeki üyeliğinin askıya alınması için yoğun bir kampanya yürüttü. Fakat tüm bu çabalar başarısız olduğu gibi Güney Afrika'nın Afrika kıtasında prestij kaybetmesine yol açtı (Oliver ve Geldenhuys, 2001:372). Güney Afrika'nın bu dış politika anlayışı bazı Afrika devletlerince onun kıtada hegemon ve tek belirleyeni olmak isteği olarak değerlendirildi.

Güney Afrika'nın Mandela dönemindeki ikinci başarısız dış politika yaklaşımı, Lesotho'da 1998 yılında askerlerin darbe tehdidine karşı Güney Afrika'nın bir nevi tek yanlı olarak oraya aceleyle bir grup asker göndermesiydi. Bu tek taraflı hareket sahara-altında bulunan devletler tarafından protesto edildiği gibi tıpkı Nijerya olayında olduğu gibi Güney Afrika'nın hegemon güç gibi davrandığı yorumlarına yol açtı. Aynı şekilde 1996-1998'de Kongo'da meydana gelen iç çatışmalar sonrası, Güney Afrika tıpkı Lesotho örneğinde olduğu gibi tek yanlı olarak hareket etmek istedi. Bölgede bulunan çok uluslu örgütlere danışmadan hareket etme isteği Güney Afrika tarihinde Mandela dönemi olarak sınıflandırabileceğimiz periyodun temel özelliği oldu.

Aslında Güney Afrika'nın 1994-1999 yılları arasında tek yanlı ve biraz da aceleci bir tavırla hareket etmesinin arkasında yatan temel sebep sadece Mandela'nın kişiselleşmiş dış politikada insancıl yaklaşımıyla açıklanamaz. Bu dönemin dış politika yaklaşımının temel psikolojik arka planını 1994 yılında Ruanda'da meydana gelen katliam oluşturmuştur. Ruanda'daki olaylara sadece büyük güçler değil, tüm Afrika devletleri seyirci kaldı. Güney Afrika bu olay sırasında seyirci kalmanın ezikliği ve böyle bir olayın bir daha yaşanma ihtimalini aklında tutarak patlak veren tüm krizlere erken müdahale etti. Mandela dönemine genel olarak bakınca dengeden uzak ve olaylara tepki merkezli bir dış politika anlayışının dönemi kuşattığını söylemek mümkündür.

Mandela'nın emekli olmasından sonra iktidara gelen Thabo Mbeki, bir yandan kendisinden önceki yapılan hataları tekrar yapmamak ve bir yandan da tutarlı bir dış politika yaklaşımının temellerini atmak için işe koyuldu (Alden ve Le Pere, 2003:15). Mbeki'nin başkanlığının birinci dönemini ifade eden 1999-2004 yılları arasını, Güney Afrika dış politikası için telafi dönemi olarak adlandırmak mümkündür. Güney Afrika bu dönemde temel olarak iki strateji izledi: Birincisi, Afrika kıtasına yönelik önceki yapılan hataların tahrip ettiği psikolojik yıkımı düzeltmek; İkincisi ise mümkün olduğunca hem Afrika kıtasında hem de sahara-altı bölgesindeki birleşme ve bütünleşme hareketlerine hız vermek. Güney Afrika'nın 2002 yılında Afrika Birliği'nin yeni bir isim ve yapı ile ortaya çıkması için çalışması ve NEPAD adlı kıtasal bir ekonomik gelişme programının hazırlanmasında ortaya koyduğu çaba çok uluslu örgütlere verdiği önemin göstergeleriydi. Mbeki'nin ilk döneminde Güney Afrika dış politika yapımcılarının bir diğer amacı mümkün oldu-

ğunca ikili ilişkileri geliştirmektir. Biraz bu çerçeveye ilişkili olarak, uluslararası toplumun Güney Afrika'ya Zimbabve ile ilişkilerini kesmesine veya azaltmasına yönelik baskılarına rağmen, Güney Afrika ne ilişkileri azalttı ne de kesti. Aksine ilişkilerde her geçen gün ilerleme yaşandı. Ve en önemlisi, çökmekte olan Zimbabve ekonomisini verdiği ekonomik destekle ayakta tutmaya çalıştı. 'Sessiz Diplomasi' olarak ifade edilen Güney Afrika'nın Zimbabve dış politikasının temel hedefi, Zimbabve'deki hem iktidarı hem de muhalefeti bir araya getirmek olarak belirtilmektedir. Şu ana kadar bir kaç toplantı dışında ciddi bir gelişme olmadığı önemle not edilmelidir. ANC iktidarının Zimbabve'yi dışlayıcı bir politika izlememesinin temel nedeni Robert Mugabe iktidarının Apartheid döneminde ANC'ye yaptığı yardımlar ve bir nevi iki ülke lideri arasındaki yakın arkadaşlık ilişkisi olduğu söylenebilir. Her ne kadar ekonomik sebepler nedeniyle böyle bir dış politika izlendiği söylene de doğruluk payı olmakla beraber, yıllardır süren tarihsel ilişkiler hâlâ Afrika siyasetinin vazgeçilmez ögesidir. Güney Afrika Cumhuriyeti'nin 2000'de Mozambik'de meydana gelen sel felaketinde ilk yardıma koşan ülke olması ve Kongo'da zaman zaman meydana gelen krizlere bölgesel örgütler üzerinden müdahale etmek istemesi, ANC iktidarının bu dönem boyunca Afrikalı devletler gözünde kendi kredibilitesini yeniden sağlamaya ve daha dikkatli bir dış politika izlemeye yönelik bazı adımlar olarak sayılabilir (Hamill, Lee, 2001:53).

Mbeki sonrasında hâlen etki olarak devam etmekte olan Zuma iktidarında Güney Afrika'nın daha önceki dönemlerde edindiği tecrübeyle beraber daha tutarlı ve kapsayıcı bir dış politika izlemesi çalışmaktadır. Bu dönem özellikle Güney Afrika'nın çok taraflı örgütleri kendi dış politika dinamikleri içinde en fazla ve akıllıca kullandığı bir dönem olmaya aday olmakla beraber yer yer batı karşıtı söylemin ağırlığının arttığı bir dönem olarak da görülebilir. Özellikle 2011'de Libya'ya yapılan NATO müdahalesine yönelik net karşı çıkış tavrı ve sonrasında Batının kıtayı yeniden sömürgeleştirmek istediği söylemi bunlara örnek olarak gösterilebilir. Fakat halen Güney Afrika hükûmeti kendi dış politika amaçlarını özellikle de Afrika Birliği gibi çok taraflı örgütler vasıtasıyla uygulamayı en akıllı yol olarak görmekte ve bu şekilde zamanın, siyasal değişim ve dönüşümlerin 'yavaş' aktığı Afrika'da tarihi hızlandırmaya çalışmaktadır.

Güney Afrika'nın 2002 yılında Afrika Birliği'nin yeni bir isim ve yapı ile ortaya çıkması için çalışması ve NEPAD adlı kıtasal bir ekonomik gelişme programının hazırlanmasında ortaya koyduğu çaba çok uluslu örgütlere verdiği önemin göstergeleriydi.

SIRA SİZDE

3

Güney Afrika'nın 2000'li yıllarda bölgesinde öne çıkan bir ülke olmasının dinamikleri nelerdir?

SİYASAL KURUMLAR

Güney Afrika'da halk 27 Nisan 1994'te ülke tarihindeki ilk demokratik seçim için sandık başına gittiği zaman Geçici Anayasa ile yönetiliyordu. 1990'larla başlayan ve ülkede demokratik bir ortam kurmak için başlatılan CODESA (Convention for a Democratic South Africa) toplantıları sonucu Temmuz 1993'te Geçici Anayasa kabul edilmişti. İşte bu sebeple ilk demokratik seçimlerden sonra kurulan yeni Anayasal Meclis'in ilk görevi yeni bir anayasa hazırlamaktı. 1994 seçimlerinden sonra oluşan Anayasal Meclis 490 kişiden oluşmakta ve 7 parti mecliste temsil edilmekteydi. Bu partilerden biri olan Inkhata Özgürlük Partisi Şubat 1995 yılında meclisten çekilse de bu yeni anayasanın hazırlanmasına herhangi olumsuz bir etki yapmadı. Mayıs 1994'te başlayan ve tam olarak iki yıl süren bu süreç sonucunda yeni anayasa Mayıs 1996'da kabul edildi ve 4 Şubat 1997 tarihinde yürürlüğe girdi. Bu anayasaya göre Güney Afrika Cumhuriyeti çok partili bir parlamenter demokrasi olup, siyasi güç parlamento ile devlet başkanı arasında paylaştırılmıştır.

Meclis

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Meclis, Ulusal Meclis ve Ulusal Eyalet Konseyi olmak üzere ikili bir yapıdan oluşmaktadır. Ulusal Meclis 400 kişiden oluşur. Ulusal Meclis için seçime katılan her parti aday listesini sıralar ve her parti aldığı oy oranına göre Mecliste temsil hakkını kazanır (Pottie, 2001: 28-30). 400 kişilik Ulusal Meclisin yarısı ulusal parti listelerinden diğer yarısı ise partilerin eyalet parti listelerinden seçilir. Anayasa'ya göre 18 yaşına gelen her Güney Afrika vatandaşı oy kullanma hakkına sahiptir. Bununla beraber oy kullanma hakkını kazanan her Güney Afrika vatandaşı seçilme hakkına sahiptir. Anayasa'ya göre zihinsel özürlü olanlar ile 12 ay veya daha fazla süreli cezaevinde yatmış fakat affedilmemiş kişiler milletvekili adayı olamazlar. Ulusal Meclise seçilmiş olanların eğer seçilebilme hâllerinde bir değişme olur, mesela 12 aydan fazla ceza alırlarsa milletvekilliğinin düşüp düşmemesi için Ulusal Meclis toplanır ve karar verir. 2002 yılına kadar eğer bir milletvekili seçildiği partisinden istifa ederse Ulusal Meclisteki üyeliğini kaybediyordu. Bu sebeple Güney Afrika siyasal siteminde partiler arası geçiş yoktu. Bu tür bir geçişin olamaması mecliste yeni bir partinin oluşması ya da iktidar partisi içinden yeni bir partinin çıkmasını imkansız kılmaktaydı. Bu düzenleme sebebiyle meclis içerisinde güçlü bir muhalefetin oluşması engellenmekte ve genellikle milletvekili aday listesini parti genel merkezleri hazırladığı için, güç merkezi milletvekilleri değil parti genel merkezi olmaktadır. 2002 yılında yapılan ve bu durumu ortadan kaldıran düzenlemeye kadar, partiler arası geçiş yasağı yer yer ülkede çok partili demokrasinin gelişmesinin önünde bir engel olarak görülmekte ve eleştirilmekteydi (Taljaard, Venter, 2001:26).

Güney Afrika'da Ulusal Meclis beş yıllığına seçilir. Meclis ancak iki durumda feshedilebilir. Meclisi feshetme yetkisi devlet başkanına aittir. Meclis üyelerinin seçilmesinin üzerinden 3 yıl geçmesinden sonra ve meclisin süresi dolmadan önce eğer meclis çoğunluğu meclisin feshedilmesi yönünde karar alır ise Güney Afrika anayasasının 50(1) fıkrasına göre devlet başkanı meclisi fesheder. Ayrıca devlet başkanlığı koltuğu boşalmış ve meclis 30 gün içinde kendi arasından bir devlet başkanı seçememişse devlet başkanı vekili meclisi fesheder.

Ulusal Meclis yasaların hazırlanmasında ve yapımında yetkilidir. En yüksek yasal organ olarak yasaları değiştirebilir, onaylayabilir ve reddedebilir. Ulusal Meclis kararlarını oy çokluğuyla alır. Ulusal Meclis çeşitli mekanizmalar yoluyla yürütme organını denetler. Bugünkü Güney Afrika'nın Anayasal sisteminde bazı uygulamalarla alakalı düzenlemeler ilgili bakanların inisiyatifine bırakılmıştır. İlgili bakanların açık bırakılan konularda yaptıkları düzenlemeleri Ulusal Meclise rapor etme zorunlulukları yoktur. Bu düzenleme yasal organın yürütme üzerinde tam hakimiyet kurma yetkisini sınırlamaktadır. Bu açığı kapatmak için en azından ilgili bakanın yaptığı düzenlemeleri meclisteki ilgili komisyona rapor etmesi gerektiği bazı uzmanlar tarafından önerilmektedir (Taljaard, Venter, 2001:30).

Parlamentonun ikinci ayağını temsil eden Ulusal Eyalet Konseyi 90 kişiden oluşmaktadır. Dokuz eyaletten oluşan Güney Afrika'da her eyalet, Ulusal Eyalet Konseyi'ne eşit sayıda temsilci gönderme hakkına sahiptir (10 temsilci). Ulusal Eyalet Konseyi eyaletlerin ulusal düzeyde temsil edilmelerini sağlamak için oluşturulmuştur. Temel görevi parlamento ile dokuz eyalet arasındaki ilişkileri geliştirmek ve parlamento karar alırken eyaletlerin çıkarlarını gözetmektir. Her eyaleti temsil eden 10 kişilik Ulusal Eyalet Konseyi üyesi, 4 kişilik özel delege, 6 kişilik sürekli delegeden oluşur. Genellikle dört kişilik özel delegasyon, gruba başkanlık

edecek eyalet başkanı ya da onun seçtiği bir kişi ile eyalet meclisinde temsil edilen partiler tarafından seçilen diğer üç kişiden oluşur. Sürekli delegeler ise eyalet meclisi tarafından seçilir. Herhangi bir Ulusal Eyalet Meclisi üyesi kişi aşağıdaki hallerde koltuğunu kaybeder: Eyalet meclisine seçilebilme halini yitirmesi, kabine üyesi olması veya kendisini gönderen partinin ilgili kişiyi geri çağırması.

Ulusal Eyalet Konseyi ulusal ve eyaletleri ilgilendiren konularda yasa teklifi hazırlayabilir ya da süreci başlatabilir. Daha çok yerel eyalet meclisleriyle ortak çalışarak, parlamentoda görevini yapar. Ulusal Eyalet Konseyi üç şekilde yasama yetkisine sahiptir. İlk olarak eyaletleri direkt olarak etkilemeyen fakat savunma, dış işleri ve adaletle ilgili kanun tasarılarında, Ulusal Eyalet Konseyi, Ulusal Meclis gibi yetki sahibidir. Her iki meclis de bu tür bir kanun tasarısını onaylayabilir, reddedebilir ya da değişiklik yapabilir. Eger bu tür bir yasa tasarısı önce Ulusal Eyalet Konseyinin önüne gelmiş fakat reddedilmiş ya da değişiklik yapılması istenmişse, bu tasarı Ulusal Meclise gider. Yok eğer Ulusal Eyalet Konseyi yasa tasarısını kabul ederse onaylanması için direkt olarak devlet başkanına gönderir. İkinci olarak eyaletleri direkt olarak etkileyen konularda Ulusal Eyalet Konseyi öncelikli olarak söz sahibidir. Bu durumda meclisin her iki kanadı da karar alabilir fakat aralarında bir uyuşmazlık olursa bir ara bulucu komisyon kurulur ve ilgili öneri komisyona havale edilir. Dokuz kişi Ulusal Eyalet Konseyinden, dokuz kişi ise Ulusal Meclisten olmak üzere 18 kişilik ara bulucu komisyon önerinin kendisine gelmesinden sonra 30 gün içinde karar vermesi gerekir. Üçüncü olarak Ulusal Eyalet Konseyi Anayasa değişikliklerinde kritik rol oynar. Anayasa'da bir değişiklik yapabilmek için Ulusal Meclisin 3/4'ü, Ulusal Eyalet Konseyinden ise en az altı eyaletin 'evet' oyu vermesi gerekir. Herhangi birisinin desteği sağlanamadığı takdirde anayasa değişikliği teklifi reddedilmiş sayılır. Bununla birlikte Ulusal Eyalet Konseyinin Anayasa değişikliği konusunda 'evet' oyu vermesi için genellikle seçtikleri yerel eyalet meclislerinin buna destek vermiş olmaları gerekir. Anayasa değişikliği haricindeki yasal düzenlemelerde Ulusal Eyalet Konseyi, Ulusal Meclisten daha az yetkiye sahiptir. Bunun en temel sebebi Ulusal Meclis üyelerinin doğrudan halk tarafından seçilmiş olması, Ulusal Eyalet Konseyinin ise yerel eyalet meclislerinin seçip gönderdiği kişilerden oluşmasıdır. Bu sebeple Ulusal Eyalet Konseyi üyeleri halkı temsil etmekten daha ziyade eyaletleri temsil ederler.

Ekonomik konularla ilgili yasa düzenlemerinde özel bir durum vardır. Ekonomik hayatta ilgili düzenlemeler yapan vergilendirme ve diğer konular hakkında sadece Maliye Bakanı tarafından yasa teklifi verilebilir. Diğer konularda milletvekilleri, bakanlar ve bakan yardımcılarını teklif verebilirken, ekonomik düzenlemeler sadece Maliye Bakanının isteğiyle Ulusal Meclise gelir (Taljaard ve Venter, 2001:45). Ayrıca ekonomik konularda Ulusal Meclis en yetkili karar alma organıdır, bu konuda Ulusal Eyalet Meclisinin rolü sınırlıdır.

Devlet Başkanı

Güçler ayrımının ikinci ilkesi olan yürütme organının başı devlet başkanıdır. Güney Afrika siyasal sisteminde devlet başkanı Ulusal Meclis tarafından beş yıllığına seçilir. Sadece Ulusal Meclis üyeleri bu makama seçilebilir. Anayasa gereği aynı kişi en fazla iki defa bu göreve seçilebilir. Ulusal Meclisin üçte iki çoğunlukla güvensizlik oyu vermesi durumunda devlet başkanının görevinden istifa etmesi gerekir. Güney Afrika Cumhuriyeti'nde devlet başkanı hem hükümetin hem de devletin başıdır. Bundan dolayı devlet başkanı bir çok yetkiyle donatılmıştır. Bu çerçevede yasaların onaylanması, Anayasa Mahkemesi gibi bir çok devlet organına atama

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Meclis, Ulusal Meclis ve Ulusal Eyalet Konseyi olmak üzere ikili bir yapıdan oluşmaktadır.

yapma ya da atama yapılacak kişiyi tavsiye etme yetkisi ona aittir. Devlet başkanı ordunun başı olarak da görev yaptığı gibi, dış politika yapımında en yetkili kişidir. Eğer herhangi bir yasanın onaylanması konusunda devlet başkanı ile parlamento arasında uyuşmazlık çıkar ise anayasa mahkemesi devreye girer. Devlet başkanı parlamentonun gönderdiği herhangi bir yasayı onaylamayıp geri gönderirse ve parlamento da yasayı aynen devlet başkanına iade ederse bu durumda devlet başkanı yasayı anayasa mahkemesine götürebilir. Eğer anayasa mahkemesi parlamento lehine bir karar verirse devlet başkanının yasayı onaylaması gerekir.

Devlet başkanı, yardımcısı ve diğer kabine üyeleriyle birlikte yürütme organını oluşturur. Devlet başkanı yardımcısı, devlet başkanı tarafından atanır ve diğer kabine üyeleri gibi Ulusal Meclise karşı sorumludur. Devlet başkanının olmadığı durumlarda yardımcısı onun yerine vekalet eder. Sadece Ulusal Meclis üyeleri devlet başkanı tarafından kabine üyesi olarak atanabilir. Devlet başkanı kabine üyelerinin atanması ve görevden alınmasında tek yetkili kişidir.

Yargı: Yüce Divan Mahkemesi

Merkezi hükümetin üçüncü ayağını oluşturan organ, Güney Afrika'da da her demokratik ülkede olduğu gibi bağımsız yargıdır. Anayasa Mahkemesi anayasa'nın yorumlanması ve anayasal konularda karar verme konusunda en yetkili organdır. Anayasal olmayan konularda Yüce Divan Mahkemesi (Supreme Court of Appeal) en yetkili organdır.

Güney Afrika'nın siyasal kurumlarını, kitapta geçen diğer ülke örnekleri ile karşılaştırınız.

SİYASAL PARTİLER VE SİYASAL HAYATIN GELİŞİMİ

Demokrasiye geçtikten sonra Güney Afrika'da halk dört kez sandık başına gitmiştir: 1994, 1999, 2004 ve 2009. Her beş yılda bir yapılan genel seçimler şu ana kadar Apartheid rejimine karşı mücadele eden en büyük örgüt olan Afrika Ulusal Kongresi'nin (ANC) zaferiyle sonuçlanmıştır. Burada vurgulanması gereken nokta Güney Afrika'da şu ana kadar yapılan dört demokratik seçimden de ANC'nin oylarını arttırarak ya da bir önceki aldığı oy oranını koruyarak çıkmasıdır. Bununla birlikte genel bir trend olarak seçimlere katılım oranı her seçimde düşüşe uğramıştır. 1994 seçimlerindeki halkın seçimlere katılım oranı, 1999 seçimlerinde yaklaşık %20 oranında azalmıştır. 1994 seçimlerinde yaklaşık 20 milyon seçmen oy kullanırken bu rakam 1999 seçimlerinde 16 milyona düşmüştür. Aynı düşüş 2004 seçimlerinde de devam etmiş ve katılım oranı %57 olarak gerçekleşmiştir (Southall, Daniel, 2005:40). Bu düşüşün temel olarak bir kaç sebebi bulunmaktadır. Bunların başında muhalefet partilerini destekleyen halkın ANC'nin her halükarda seçimi kazanacağını düşünerek sandık başına gitmemesi; bir çok beyazın Güney Afrika'dan göç etmesi; ve HIV/AIDS'in özellikle siyah seçmen arasında hızla yayılması ve bunların birçoğunun yaşamını yitirmesi sayılabilir (Southall, Daniel, 2005:37).

1994 seçimlerinde ANC yaklaşık 12 milyon seçmenin desteğini kazanarak oyların %62,6'sını alırken, Ulusal Parti %20,4, Inkhata Özgürlük Partisi oyların %10,5'ini aldı. Küçük partilerden Özgürlük Cephesi %2,2, Demokratik Parti ise oyların ancak %1,7'sini alabildi. Bununla birlikte ANC ile birlikte özgürlük mücadelesinde yarış içinde olan Pan-Afrikan Kongresi ise oyların ancak %1,2'sini alarak siyasi zeminde ANC ile yarışta çok gerilere düşmüştür.

Güney Afrika siyasi hayatını şekillendiren ANC yönetimi o tarihten bugüne kadar kurulan hükümet kabinelerinden farklı toplumsal kesimleri temsil eden kişilerin bulundurulmasına özen gösteren bir politika izlemiştir.

Güney Afrika siyasi hayatını şekillendiren ANC yönetimi o tarihten bugüne kadar kurulan hükümet kabinelerinden farklı toplumsal kesimleri temsil eden kişilerin bulundurulmasına özen gösteren bir politika izlemiştir. Bu çerçevede 1994 seçimlerinden sonra daha çok tüm toplumsal kesimleri temsil etmek için geniş çerçeveli bir koalisyon kurulmuştur. Her ne kadar Afrika Ulusal Kongresi seçimlerden tek başına iktidar olarak çıksa da Nelson Mandela'nın devlet başkanı olduğu dönemde tüm ırksal ve toplumsal tabakayı temsil eden kişiler kabinede bakan olarak görev yapmıştır. Kabinenin hemem hemen yarısı siyahlardan oluşmakla beraber diğer yarısı Afrikaans, Hintli ve Melezlerden oluşmaktaydı. Hemen hemen bütün sosyal grupları barındıran bu kabine, Ulusal Birlik Hükümeti olarak adlandırılmıştır. Mayıs 1996 tarihinde Afrikanları temsil eden Ulusal Partinin, Ulusal Birlik Hükümetinden çekilmesinden sonra Afrikaansları temsil eden hiç bir temsilci 2004 seçimlerinden sonra kurulan kabineye kadar hükümette yer almamıştır.

1999 seçimlerinde ANC toplumsal taban desteğini yükselterek oyların %66,3'ünü alarak Mecliste tek başına Anayasa'yı değiştirebilme yeterliliği olan 2/3'lük çoğunluğa çok yaklaşmıştı. 1999 seçimlerinde muhalefet çehresini tam anlamıyla değiştirdi. Ulusal Parti ismini Yeni Ulusal Parti olarak değiştirerek seçimlere girdi fakat oyların sadece %6,9'unu alarak büyük bir düşüş yaşadı. Diğer muhalefet partisi olan Demokratik Parti, ANC'ye karşı saldırgan bir seçim kampanyası düzenledi ve oylarını %1,7'den %9,6 ya çıkardı. Bu sonuçla Demokratik Parti mecliste ana muhalefet partisi olmaya hak kazandı. Inkhata Özgürlük Partisi oyların %8,58'ini alarak 1994 seçimlerinde olduğu gibi meclisteki üçüncülük konumunu korudu. 1999 seçimlerinin en önemli sonucu Yeni Ulusal Parti'nin aldığı oyların çok düşük olmasıydı (Lanegran, 2001). Özellikle toplumsal desteğin yaklaşık 4 milyondan 1 milyona düşmesi parti içinde ve dışında yeni arayışların yolunu araladı. Bu çerçevede ilk olarak Yeni Ulusal Parti, Demokratik Parti ile 2000 yılında birleşti (Kotze, 2001:117). Bu birleşme, muhalefeti destekleyen halk için yeni bir ümit ışığı olmuştu. Birleşmeden yaklaşık bir kaç ay sonra yapılan yerel seçimlerde bu ümit gözle görülür bir şekilde desteğini gösterdi. Yeni Ulusal Parti ve Demokratik Partinin 1999 genel seçimlerinde aldığı oyların toplamı 2.6 milyon civarında iken, bu iki partinin birleşmesi sonucu kurulan Demokratik İttifak 2000 yerel seçimlerinde yaklaşık 4 milyon oy aldı. Bu bir yıl içinde ciddi bir yükselişti; fakat bu ittifak çok uzun sürmedi. Yeni Ulusal Parti'nin kısa bir süre sonra Demokratik İttifak'tan ayrılması sonucu bu işbirliği bozulmuş oldu.

1999 seçimlerinden sonra kurulan ve Nelson Mandela'nın emekliye ayrılmasından sonra Thabo Mbeki'nin devlet başkanı olduğu kabinede ise aynı şekilde 1994 seçimleri sonrasında olduğu farklı kesimleri hükümette temsil etme eğilimi devam etmiştir. Bu çerçevede Mbeki, Inkhata Özgürlük Partisi'ni koalisyon ortağı olmaya çağırılmış ve üç bakanlığı onlara ayırmıştır. 2004 seçimlerinde ise seçim ittifakları şu şekilde oluşmuştur: Ana muhalefet partisi Demokratik İttifak, Inkhata Özgürlük Partisi ile ittifak yaparken Yeni Ulusal Parti ise tarihi düşmanı olan ANC ile seçim ittifakı yapmıştır. Bu seçimlerden ANC oylarını daha da arttırarak çıkmış ve seçmenlerin yaklaşık %69,69 luk desteğini alarak mecliste üçte ikilik çoğunluğu elde

etmiştir. Demokratik İttifak oyların 12,37'sini alarak seçimden ikinci parti olarak çıkmış, Inkhata Özgürlük Partisi ise 6,97'lik bir halk desteği alarak seçimlerden üçüncü parti olarak çıkmıştır. 2005 itibarıyla meclisteki sandalye dağılımı şöyledir: Afrika Ulusal Kongresi 279, Demokratik İttifak 50, Inkhata Özgürlük Partisi 28, Yeni Ulusal Parti 7, Birleşik Demokrasi Hareketi 9 milletvekili ve geri kalan 27 milletvekili ise diğer küçük partiler arasında paylaşılmıştır.

Güney Afrika siyasetinde Afrika Ulusal Kongresi şu ana kadar yapılan her demokratik seçimde en yüksek oyu alarak baskın bir rol oynamasına rağmen, Apartheid sonrası kendisine ilke edindiği farklı partileri hükümet içine çekme eğilimini 2004 seçimlerinden sonra da devam ettirmektedir. Bu eğilim 2004 seçimlerinde daha farklı bir yol izlemiştir. Bu seçimlerde tarihi olarak Apartheid rejimini kuran Yeni Ulusal Parti seçim kampanyasını ANC ile beraber yürütmüştür. Kurulan seçim ittifakı sonucu meclise girebilen Yeni Ulusal Parti 6 Ağustos 2004 tarihinde ANC'ye katılma kararı alarak tarihî düşman olan iki parti birbirleriyle birleşmiştir. Bu birleşme aynı zamanda Apartheid rejimini kuran Ulusal Parti siyasi geleneğinin Güney Afrika siyasi hayatındaki sonunu ilan etmiştir. Bu seçim ittifakı ve birleşme sonucunda Yeni Ulusal Parti lideri Marthinus van Schalkwyk yeni kurulan kabinede turizm bakanı olarak görev yapmaktadır.

Güney Afrika siyasi hayatı üçlü ittifak (the tripartite alliance) denilen bir yapının önderliğinde şekillenmektedir. Apartheid rejiminin sona ermesinden sonra gayri resmi olarak ülkeyi üçlü bir yapı yönetmektedir. ANC, Güney Afrika Komünist Partisi (South African Communist Party-SACP) ve Güney Afrika Sendikaları Birliği (Congress of South African Trade Unions-COSATU)'dan oluşan bu üçlü ittifak her ne kadar 1990'ların başında ancak resmîyet kazansa da üçlü ittifakın temelleri 1985 yılında COSATU'nun kurulmasına kadar gitmektedir. Habib ve Taylor'a (2001:219) göre temel olarak Apartheid rejimine karşı muhalefeti genişletmek ve işçi sınıfının çıkarlarının hükümet düzeyinde temsil edilmesini sağlamak amacıyla kurulan ittifak, Güney Afrikanın demokratik bir yapıya kavuşmasından sonra ANC şemsiyesi altında seçimlere katılarak iktidar olmuştur. İttifakın küçük ortakları olan COSATU ve SACP, bazen ANC'nin karar almada daha etkin olduğunu söyleyerek kendilerine çok fazla danışmadığından şikayet etse de şu ana kadar üçlü ittifak yaşamını sürdürmüştür (Lodge, 1999a). 2005'te dönemin Devlet Başkanı Thabo Mbeki'nin yardımcısı Jacob Zuma'yı yolsuzluk yaptığı gerekçesiyle görevden almasından sonra COSATU açıkça Zuma tarafını desteklemiş ve bu ittifak içinde bir çatlak olarak değerlendirilmiştir.

Maré'nin (2001:99) de vurguladığı gibi Güney Afrika seçmeninin kararlarında ırk unsuru hala önemlidir. Halk ANC'yi bir siyasi partiden ziyade hâlâ bir özgürlük hareketi olarak görmekte ve sandık başına gittiği zaman bu kabul oy verme yöneminde önemli rol oynamaktadır. Güney Afrika siyasi hayatında muhalefet partileri daha çok beyazlardan oluşmakta ve bu durum partilerin halk gözünde meşruiyet sağlamasının önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır. Southall'ın (1998: 466) öne sürdüğü gibi bir çok defa bu muhalefet partileri Apartheid rejimiyle beraber hatırlanmakta ve onların devamı olarak görülmektedir. Güney Afrika'da siyasi partiler sağ-sol ya da merkez diye bir yapılaşma içerisinde değildir. Schrire'e (2001:141)

Güney Afrika siyasi hayatı üçlü ittifak (the tripartite alliance) denilen bir yapının önderliğinde şekillenmektedir. Apartheid rejiminin sona ermesinden sonra gayriresmî olarak ülkeyi üçlü bir yapı yönetmektedir.

göre bütün partiler merkezi partilerdir. Sol eğilimli olan Güney Africa Komünist Partisi seçimlere tek başına girmemekte ve ANC ile birlikte üçlü ittifak içinde seçimlere katılmaktadır. Güney Afrika'da ANC seçimlerde hayli güçlü, muhalefet partileri de hayli zayıftır. Bu durum bazen 'egemen parti' değerlendirmelerine yol açmakta ve hatta ANC'nin muhalefeti bile kontrol ettiği vurgulanmaktadır. Tamamıyla tarihî süreçte şekillenen bu siyasi yapının yakın bir dönemde değişeceği ya da güçlü bir muhalefet üreteceği beklenmemekte ve mevcut durumun bir süre daha devam edeceği öngörülmektedir.

Bununla beraber Güney Afrika Devlet Başkan yardımcısı Jacob Zuma'nın 2005 yılında dönemin Devlet Başkanı Thabo Mbeki tarafından yolsuzluk yaptığı gerekçesiyle görevinden alındığı yukarıda vurgulanmıştı. Bu olay uzun vadeli etkileri ve bir muhalefet üretebilme potansiyeli açısından dikkatle izlenmektedir. Üçlü ittifakın üyesi olan SACP ve COSATU, Zuma'yi destekleyen açıklamalar yapmış ve Mbeki'nin kararını eleştirmişlerdir.

Özet

Afrika siyasetinin genel özelliklerini tanımlamak. Afrika tarih boyunca sömürgecilik ve sonrasında ona karşı verilen mücadeleler gibi uzun ve son derece sıkıntılı bir tarihe sahiptir. Fakat tüm bunlara rağmen her Afrika ülkesi kendi sıkıntılarını aşmaya çalışmakta ve sömürgecilikten bağımsızlığını kazanması sonrasında toplumsal, siyasi, ve ekonomik olarak kendi düzenini kurmaya çalışmaktadırlar. Bu süreçte en sıkıntılı olan konu sömürgecilik döneminden kalan kurumsal mirasla yüzleşmek olmaktadır. Bu Afrika'nın hemen hemen tüm ülkeleri için geçerlidir. İngiliz, Fransız, Portekiz gibi farklı sömürge geçmişine sahip olmaları bu konunun daha çetrefilli olmasına yol açmaktadır.

Güney Afrika'da siyasi sistemin tarihsel dinamiklerini değerlendirmek.

1860'lardan sonra keşfedilmeye başlanan yeraltı madenleri Güney Afrika'nın sosyal ve siyasi hayatında en önemli dönüm noktasını temsil eder. Elmas ilk olarak 1867 yılında bugünkü Cape Town şehrinin kuzeyinde keşfedilmesine rağmen, 1869-1870'lere kadar Güney Afrika'ya ciddi bir nüfus göçü olmamıştır. Bu tarihlerde aniden bir kaç bini aşan hazine avcıları özellikle Avrupa'dan elmasın bulunduğu bölgeye göç etmişlerdir. Güney Afrika'da meydana gelen bu maden devriminden sonra madenlerin kontrolü için iç mücadele dönemi başlamıştır. Amerika'da başlayan 1929 ekonomik buhranı tüm dünyayı olduğu gibi Güney Afrika'yı da derinden etkiledi. Özellikle uzun vadeli sonuçları ve Apartheid rejimine giden süreçte önemli rol oynaması dolayısıyla bu konuya değinmekte fayda vardır. Daha önce İşçi Partisinden ayrılarak Ulusal Partiyi kuran ve 1929 seçimlerinden galip ayrılan James Hertzog ekonomik buhranın temel sorumlularından biri olarak görülmeye başlandı. İşte böyle bir siyasi ortamda yapılan genel seçimlerde D.F. Malan'ın partisi Ulusal Parti seçimden galip çıktı ve bu resmi olarak Apartheid rejiminin başlangıcını ilan etti. 1900'lerin başından beri her geçen yıl pekişen ırk ayrımcılığı politikası Afrikalıların 1948 yılında tek başlarına iktidar olmasıyla yeni bir dönemce girdi. 1994 yılına kadar süren Apartheid Güney Afrika siyasi sistemi üzerinde derin etkiler bırakmıştır.

Güney Afrika'da siyasi sistemin kurumsal yapısını açıklamak.

Güney Afrika'da halk 27 Nisan 1994'te ülke tarihindeki ilk demokratik seçim için sandık başına gittiği zaman Geçici Anayasa ile yönetiliyordu. İki yıl süren bu süreç sonucunda yeni anayasa Mayıs 1996'da kabul edildi ve 4 Subat 1997 tarihinde yürürlüğe girdi. Bu anayasaya göre Güney Afrika Cumhuriyeti çok partili bir parlamenter demokrasi olup, siyasi güç parlamento ile devlet başkanı arasında paylaştırılmıştır. Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Meclis, Ulusal Meclis ve Ulusal Eyalet Konseyi olmak üzere ikili bir yapıdan oluşmaktadır. Ulusal Meclis 400 kişiden oluşur. Ulusal Meclis için seçime katılan her parti aday listesini sıralar ve her parti aldığı oy oranına göre Mecliste temsil hakkını kazanır (Pottie, 2001: 28-30). 400 kişilik Ulusal Meclisin yarısı ulusal parti listelerinden diğer yarısı ise partilerin eyalet parti listelerinden seçilir. Anayasaya göre 18 yaşına gelen her Güney Afrika vatandaşı oy kullanma hakkına sahiptir. Bununla beraber oy kullanma hakkını kazanan her Güney Afrika vatandaşı seçilme hakkına sahiptir. Ulusal Meclis yasaların hazırlanmasında ve yapımında yetkilidir. En yüksek yasal organ olarak yasaları değiştirebilir, onaylayabilir ve reddedebilir. Ulusal Meclis kararlarını oy çokluğuyla alır. Ulusal Meclis çeşitli mekanizmalar yoluyla yürütme organını denetler. Bugünkü Güney Afrika'nın Anayasal sisteminde bazı uygulamalarla alakalı düzenlemeler ilgili bakanların insiyatifine bırakılmıştır

Dünya sistemi içinde Güney Afrika'nın konumunu analiz etmek.

Güney Afrika I. ve II. Dünya Savaşlarına asker göndermiş ve ittifak güçleriyle beraber savaşmıştır. Ayrıca II. Dünya Savaşı sonrası Kore'ye asker gönderen ülkeler arasında yer almıştır. Güney Afrika iki savaş arası dönemde kurulan Milletler Cemiyeti'nin kurucu üyesidir. 1927 yılında Dışişleri Bakanlığını kurmuş ve belli başlı Avrupa başkentlerinde ve Amerika'da temsilcilikler açmıştır. Güney Afrika, Milletler Cemiyeti'nde olduğu gibi, Birleşmiş Milletler'in kuruluşunda da kurucu üye olarak yer almıştır. Bahsedilen her iki uluslararası örgütün önsözünün yazımı ise Güney Afrika'da değişik dönemlerde başbakanlık

Kendimizi Sınyalım

1. Güney Afrika'yı karşılaştırmalı siyaset açısından öne çıkan özelliği aşağıdakilerden hangisidir?
 - a. Kalabalık Nüfusu
 - b. Parlamenter bir sisteme sahip olması
 - c. Çok kültürlü fakat Irkçılık sorunlu geçmişı
 - d. Yoksulluk ve sosyal gerilimlere rağmen canlı bir demokrasiye sahip olması
 - e. 2000'li yıllarda gösterdiği ekonomik gelişme düzeyi
2. Güney Afrika'da Apartheid yönetiminin yıkılmasında Afrikalıları sömürge yönetimine karşı mobilize etmekte başarı ile kullanan lider kimdir?
 - a. Nelson Mandela
 - b. Thabo Mbeki
 - c. PW de Klerk
 - d. Steve Biko
 - e. Aziz Pahad
3. Güney Afrika siyasetinde belirleyici olan siyasi parti aşağıdakilerden hangisidir?
 - a. Ulusal Parti
 - b. Demokrat Parti
 - c. Afrika Ulusal Kongresi
 - d. İnkhata Özgürlük Partisi
 - e. Yeni Ulusal Parti
4. 1994 yılında yapılan seçimlere kadar Güney Afrika'daki siyasi sistem aşağıdakilerden hangisidir?
 - a. Apartheid Sistemi
 - b. Hakim Parti Sistemi
 - c. Kurucu Parti Sistemi
 - d. Tek Parti Sistemi
 - e. Çok Parti Sistemi
5. Güney Afrika'daki gelir dağılımı düzeltmeye yönelik olarak uygulanan pozitif ayrımcılık politikasının adı aşağıdakilerden hangisidir?
 - a. Siyah Ayrımcılığı
 - b. Yeniden Yapılandırma Politikası
 - c. Barış ve Uzlaştırma Komisyonu
 - d. Siyahların Ekonomik Kalkınması
 - e. Sömürgecilikle Yüzleşme
6. Güney Afrika'nın sosyo-ekonomik yapısı düşünüldüğünde insan kaynaklarının geleceği için en büyük tehlike aşağıdakilerden hangisidir?
 - a. Fakirlik
 - b. AIDS
 - c. Irkçılık
 - d. Afrikaanslar
 - e. Kötü İdare
7. Güney Afrika'da anayasal olmayan konular hangi mahkeme tarafından denetlenir?
 - a. Yüce Divan Mahkemesi
 - b. Yüksek Mahkeme
 - c. Meclis Komisyonu
 - d. Anayasa Mahkemesi
 - e. Sayıştay
8. Aşağıdakilerden hangi örgüt Güney Afrika siyasi sisteminde üçlü ittifak denilen yapının işçi sınıfı kanadını temsil eder?
 - a. DP
 - b. ANC
 - c. COSATU
 - d. BEE
 - e. SACP
9. Güney Afrika'daki Apartheid rejiminin bitmesi sonrası oluşturulan demokratik anayasa hangi tarihte kabul edilmiştir?
 - a. 10 Mayıs 1994
 - b. 18 May 1991
 - c. 27 Nisan 1994
 - d. 22 Aralık 1993
 - e. 11 Şubat 1990
10. Güney Afrika'da 1999-2008 arası devlet başkanlığı yapan ve Afrika Rönesansı fikrinin önde gelen savunucularından birisi olan lider aşağıdakilerden hangisidir?
 - a. Nelson Mandela
 - b. Jacob Zuma
 - c. FW de Klerk
 - d. Seve Biko
 - e. Thabo Mbeki

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. c Yanıtınız yanlış ise “Giriş” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
2. a Yanıtınız yanlış ise “Apartheid’in Sonu ve Demokrasiye Geçiş (1990-1994)” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
3. c Yanıtınız yanlış ise “Siyasal Partiler ve Siyasal Hayatın Gelişimi” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
4. a Yanıtınız yanlış ise “Apartheid’in Kurumsallaşması (1948-1990)” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
5. d Yanıtınız yanlış ise “Sosyoekonomik Yapı” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
6. b Yanıtınız yanlış ise “Sosyoekonomik Yapı” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
7. a Yanıtınız yanlış ise “Yargı” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
8. c Yanıtınız yanlış ise “Siyasal Partiler ve Siyasal Hayatın Gelişimi” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
9. d Yanıtınız yanlış ise “Apartheid’in Sonu ve Demokrasiye Geçiş (1990-1994)” konusunu yeniden gözden geçiriniz.
10. e Yanıtınız yanlış ise “Uluslararası Sistem ve Güney Afrika” konusunu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

1860'lardan sonra keşfedilmeye başlanan yeraltı madenleri Güney Afrika'nın sosyal ve siyasi hayatında en önemli dönüm noktasını temsil eder. Elmas ilk olarak 1867 yılında bugünkü Cape Town şehrinin kuzeyinde keşfedilmesine rağmen, 1869-1870'lere kadar Güney Afrika'ya ciddi bir nüfus göçü olmamıştır. Bu tarihlerde aniden bir kaç bini aşan hazine avcıları özellikle Avrupa'dan elmasın bulunduğu bölgeye göç etmişlerdir. Güney Afrika'da meydana gelen bu maden devriminden sonra madenlerin kontrolü için iç mücadele dönemi başlamıştır.

Sıra Sizde 2

Nelson Mandela 27 yıllık hapis hayatından sonra ülkede barış ve istikrarın gelmesinin sembolü olmuştur. Kendisini hapse atanları affetmesi, sorunları barışçıl yollardan çözme konusundaki azmi onu Güney Afrika ve dünya-

da tüm etnik ve dini grupların sevmesine sebep olmuştur. Mandela ilerleyen yaşına rağmen hala sembolik ağırlığı dolayısıyla ciddi bir figür olarak durmaktadır.

Sıra Sizde 3

Apartheid sonrası dönemde Güney Afrika dış politikasının temel ilkesi insan hakları ve demokrasiyi ilerletmek, siyasi, ekonomik ve kültürel olarak Afrika'nın yeniden dünya siyasetindeki yerini almasını sağlamıştır. Bu çerçevede Thabo Mbeki'nin 1997 yılında açıkladığı ve her geçen gün popülerlik kazanan Afrika Rönesansı tezi, Güney Afrika dış politikasının temel direğini oluşturmuş ve Güney Afrika bir nevi kıtanın yeni yüzü olarak tasvir edilmiştir. Ayrıca Güney Afrika hazırlanmasında etkin şekilde rol aldığı Afrika'nın Kalkınması için Yeni İşbirliği (NEPAD) adlı ekonomik kalkınma programı yoluyla Afrika kıtasındaki geri kalmışlık ve yoksulluğu azaltmayı hedeflemiş ve bu çerçevede öne çıkmıştır.

Sıra Sizde 4

Güney Afrika Cumhuriyeti çok partili bir parlamenter demokrasi olup, siyasi güç parlamento ile devlet başkanını arasında paylaşılmıştır. Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Meclis, Ulusal Meclis ve Ulusal Eyalet Konseyi olmak üzere ikili bir yapıdan oluşmaktadır. Ulusal Meclis 400 kişiden oluşur. Ulusal Meclis için seçime katılan her parti aday listesini sıralar ve her parti aldığı oy oranına göre Mecliste temsil hakkını kazanır. 400 kişilik Ulusal Meclisin yarısı ulusal parti listelerinden diğer yarısı ise partilerin eyalet parti listelerinden seçilir.

Sıra Sizde 5

1948'de iktidara gelmesinden sonra Malan liderliğindeki Ulusal Parti Afrikaanslara öncelik veren ve diğerlerini dışlayan bir politikayı 1950'lerde düzenledikleri yasalarla uygulamaya başladı. Daha çok yasalarla uygulanan apartheid sistemi, 1950'lerdeki yapılan bir diz düzenlemeyle resmi devlet politikası olmuştur. Bu dönemden sonar dışlanan siyahlar özgürlük mücadelesine başlamış ve bu süreç 1994 yılında Apartheid rejiminin son bulmasına kadar devam etmiştir. Bu dönem boyunca birçok kanlı eylem gerçekleşmiş ve ülke istikrardan uzak kalmıştır. Aynı şekilde bu dönemim Güney Afrika'sı dünya siyasetinden izole edilmiştir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Alden, C. (1996). *Apartheid's Last Stand, The Rise And Fall of The South African Security State*, London: Palgrave Macmillan.
- Alden, C., Le Pere, G. (2003). *South Africa's Post-Apartheid Foreign Policy-From Reconciliation To Revival?*, Adelphi Paper 362, London: The International Institute For Strategic Studies.
- Ahwireng-Obeng, F. (1996). The State of South African Political Economy. A. Adedeji (Ed.), *South Africa And Africa: Within or Apart?* içinde. Cape Town: Sadri Books.
- Bangstad, S. (2005). Hydra's Heads: Pagad And Responses To The Pagad Phenomenon in A Cape Muslim Community. *Journal of Southern African Studies*, 31 (1), 187-208.
- Barber, J. (1999). *South Africa in The Twentieth-Century*, Oxford: Blackwell Publishers.
- Barber, J., Barrat, J. (1990). *South Africa's Foreign Policy, The Search For Status and Security 1945-1988*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Barrell, H. (1990). *Mk, The Anc's Armed Struggle*, London: Penguin Books.
- Beinart, W. (2001). *Twentieth-Century South Africa*, Oxford: Oxford University Press.
- Biko, S. (1987). *I Write What I Like*, A. Stubbs (Ed.), Oxford: Heinemann Educational Books.
- Bloomberg, C. (1990). *Christian-Nationalism And The Rise Of The Afrikaner Broederbond in South Africa, 1918-48*, London: Palgrave Macmillan.
- Blumenfeld, J. (1999). The Post-Apartheid Economy: Achievements, Problems And Prospects. J. E. Spence (Ed.), *After Mandela, The 1999 South African Elections* içinde. London: Royal Institute Of International Affairs.
- Chilvers, H.A. (1936). *The Yellow Man Looks On, Being The Story Of The Anglo-Dutch Conflict in Southern Africa And Its Interest For the People of Asia*, London: Cassell And Company Ltd.
- Dubow, S. (1989). *The Racial Segregation and the Origins of Apartheid in South Africa, 1919-1936*, London: Macmillan/St Antony College Oxford.
- Dubow, S. (2000). *The African National Congress*, Jeppestown: Jonathan Ball.
- Dunton, C. (2003). Pixley Kaisaka Seme and the African Renaissance Debate. *African Affairs*, 102(409), 555-573.
- Evans, G. (1996). South Africa in Remission: The Foreign Policy of an Altered State. *The Journal Of Modern African Studies*, 34 (2), 249-269.
- Geldenhuys, D. (1978). *South Africa's Search For Security Since The Second World War*, Occasional Paper, Braamfontein: SAIIA.
- Gerhart, G.M. (1978). *Black Power in South Africa, The Evolution Of An Ideology*, Berkeley: University of California Press.
- Giliomee, H. (1995). The Rise Of Afrikaner Identity, (Ed.), W. Beinart ve S. Dubow, *Segregation And Apartheid in Twentieth-Century South Africa* içinde. London: Routledge.
- Giliomee, H. (2003). *The Afrikaners, A Biography of a People*, Cape Town: Tafalberg.
- Habib, A. ve Taylor R. (2001). Political Alliances And Parliamentary Opposition in Post-Apartheid South Africa, R. Southall (Ed), *Opposition and Democracy in South Africa* içinde London: Frank Cass.
- Hamill, J., Lee, D. (2001). A Middle Power Paradox? South African Diplomacy in the Post-Apartheid Era. *International Relations*, 15(4), 33-59.
- Hanlon, J. (Ed.) (1990). *South Africa The Sanctions Report: Documents and Statistics*, London: The Commonwealth Secretariat.
- Harber, A., Ludman, B. (1994). *A-Z Of South African Politics*, (Ed.) Johannesburg: Penguin.
- Horowitz, S., Kaplan, R.D.E. (2001). The Jewish Exodus From The New South Africa: Realities and Implication. *International Migration*, 39(3), 3-31.
- Huttenback, R.A. (1971). *Gandhi in South Africa, British Imperialism And The Indian Question, 1860-1914*, Ithaca: Cornell University Press.
- Kotze, H. (2001). A Consummation Devoutly To Be Wished? The Democratic Alliance And Its Potential Constituencies, R. Southall (Ed.), *Opposition and Democracy in South Africa* içinde. London: Frank Cass.
- Landsberg, C. ve Hlophe, D. (1999). *The African Renaissance As A Modern South African Foreign Policy Strategy*, October 1999, Wwww.Ceri-Sciences-Po.Org (27 March 2004).
- Lanegran, K. (2001). South Africa's 1999 Election: Consolidating A Dominant Party System, *Africa Today*, 48(2), 80-102.

- Legassick, M. (1995). British Hegemony and the Origins of Segregation in South Africa, W. Beinart ve S. Dubow (Ed.). *Segregation and Apartheid in Twentieth-Century South Africa* içinde. London: Routledge.
- Lodge, T. (1999a). Policy Processes Within The African National Congress And The Tripartite Alliance. *Politikon*, 26 (1), 5-32.
- Lodge, T. (1999b). *South African Politics Since 1994*, Cape Town: David Philip Publishers.
- Lodge, T. (2002). *Politics in South Africa, From Mandela To Mbeki*, Cape Town: David Philip Publishers.
- Malan, R. (1997). *The Essential, Steve Biko*, Cape Town: David Philip Publishers.
- Maphalala, J. (2000). The Zulus And The Boer War. *History Today*, 50(1), 46-51.
- Maré, G. (2001). Race, Democracy And Opposition in South African Politics: As Other A Way As Possible. R. Southall (Ed.), *Opposition and Democracy in South Africa* içinde. London: Frank Cass.
- Nathan, L. (2005). Consistency And Inconsistencies in South African Foreign Policy. *International Affairs*, 81(2), 361-372.
- Moodie, T.D. (1975). *The Rise Of Afrikanerdom*, Berkeley: University Of California Press.
- Natras, N. (1998). Growth, Employment and Economic Policy In South Africa: A Critical Review, *Cde Focus* No. 2, Johannesburg: CDE.
- Natras, N., Seekings, J. (2001). "Two Nations"? Race and Economic Inequality in South African Today, *Daedalus*, 130(1), 45-70.
- Oliver, G., Geldenhuys, D. (1997). South Africa's Foreign Policy: From Idealism To Pragmatism. *Business & The Contemporary World*, 9(2), 363-377.
- Özkan, M. (2004). Küreselleşmeye Karşı Global Bölgeselleşme, *Anlayış* 15, Ağustos.
- Özkan, M. (2011). Integration In The Global South: What Role For Ibsa Dialogue Forum? *Journal Of Global Analysis*, 2(1), 83-95.
- Pottie, D. (2001). The Electoral System And Opposition Parties In South Africa, R. Southall (Ed.), *Opposition and Democracy in South Africa* içinde. London: Frank Cass.
- Southall, Roger (1998). The Centralization And Fragmentation Of South Africa's Dominant Party System, *African Affairs* 97, 443-469.
- Schoeman, M. (2001). South Africa's Political Economy in A Global Context, A.Venter (Ed.), *Government and Politics in the New South Africa* içinde. Pretoria: Van Schaik Publishers.
- Schoombee, J.T. (1987). *An Evaluation of Aspects of Group Areas Legislation In South Africa*. (Yayınlanmış doktora tezi). University Of Cape Town, Cape Town.
- Schrire, R. (2001). The Realities of Opposition in South Africa: Legitimacy, Strategies And Consequences, R. Southall (Ed.), *Opposition and Democracy in South Africa* içinde. London: Frank Cass.
- Singham, A.W., Hune, S. (1986). *Namibian Independence, A Global Responsibility*, Westport: Lawrence Hill And Company.
- Southall, R., Daniel, J. (2005). The State Of Parties Post-Election 2004: Anc Dominance And Opposition Enfeeblement, R. Southall, J. Daniel Ve J. Lutchman (Ed.), *State of The Nation: South Africa 2004-2005* içinde. Pretoria: Hsrc Press.
- Sparks, A. (1994). *Tomorrow Is Another Country: The Inside Story of South Africa's Negotiated Revolution*, Sandton: Struik Books.
- Taljaard, R., Venter, A. (2001). Parliament, A. Venter (Ed.) içinde. *Government and Politics in the New South Africa*. Pretoria: Van Schaik Publishers.
- Thompson, L. (1990). *A History of South Africa*, New Haven: Yale University Press.
- Vachani, S. (2004). South Africa and The Aids Epidemic, *Vikalpa*, 29(1), 101-109.
- Venter, A. (2001). The Context Of Contemporary South African Politics, A. Venter (Ed.), *Government and Politics in the New South Africa* içinde. Pretoria: Van Schaik Publishers.
- Venter, A.J. (1974). *Coloured, A Profile Of Two Million South Africans*, Cape Town: Human & Rousseau.
- Walshe, P. (1973). *Black Nationalism in South Africa*, Johannesburg: Ravan Press.
- Watson, G. (1994). The Westminster Model in Comparative Perspective, I. Budge ve D. Mackay (Ed.) *Developing Democracy* içinde. London: Sage.
- Welsh, D. (1974). The Political Economy of Afrikaner Nationalism, A. Leftwick (Ed.) içinde. *South Africa: Economic Growth and Political Change*. London: Allison & Bushby.
- Wilson, F. (2001), Minerals And Migrants: How The Mining Industry Has Shaped South Africa, *Daedalus*, 130 (1), 99-121.